

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

Beste leraar,

Voor je ligt het lespakket Nederlands Slavernijverleden & Racisme. We zijn zeer verheugd dat je aan de slag gaat met de lessenserie. Het zal een veelbewogen ontdekkingsstocht zijn vol leermomenten.

Het lespakket is een initiatief van Stichting Nederland Wordt Beter (NLWB). NLWB is een mensenrechtenorganisatie die streeft naar een inclusieve samenleving waarin geen plek is voor racisme, discriminatie en uitsluiting. Als stichting zijn we ervan overtuigd dat de veelal verhitte discussies over het slavernijverleden constructiever plaats zullen vinden zodra er meer kennis en bewustzijn is over deze gezamenlijke geschiedenis. Om dit doel te realiseren zetten we ons onbezoldigd in en geven we het hele jaar door gastlessen en presentaties over het Nederlands slavernijverleden en de doorwerking hiervan in de huidige samenleving. Daarnaast adviseren we scholen, bedrijven en de overheid, ontwikkelen we verschillende educatieve materialen en programma's en organiseren we evenementen. Zo hebben we eerder het lespakket Empathie en het lespakket De Geschiedenis van Sint en Piet gelanceerd.

In Nederland is de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekomen voor het koloniale en het slavernijverleden. Er is echter weinig besef over de doorwerking hiervan. Die doorwerking zien we terug in de rijkdom aan verschillende achtergronden en culturen van mensen in Nederland, maar ook in racisme en discriminatie. Dit lespakket leert leerlingen over het Nederlandse koloniale en slavernijverleden, de doorwerking ervan en de manier waarop mensen wereldwijd met elkaar verbonden zijn door deze geschiedenis.

Dit lespakket is daarnaast uniek omdat het de periodes vóór de slavernij, tijdens de slavernij en na de afschaffing van de slavernij behandelt zowel in het Westen als in het Oosten. Wanneer kinderen en jongeren een helder en completer beeld krijgen van het slavernijverleden van hun land, zal het voor hen makkelijker te verklaren zijn waarom hun klas, wijk en stad is samengesteld zoals die nu is. Het biedt kinderen houvast en draagt bij aan de vorming van hun identiteit, historisch besef en kritisch burgerschap. Ons uiteindelijke doel is nationale bewustwording van de koloniale en slavernijgeschiedenis die de basis vormt van de gezamenlijke toekomst die ons wacht.

Het lespakket is tot stand gekomen met hulp van docenten, experts, activisten en nazaten die al jaren aandacht besteden aan dit onderwerp. Wij zijn hun allen dankbaar voor hun bijdragen.

Wij wensen jou en je leerlingen veel succes met het lespakket.

Hartelijke groet,
namens Stichting Nederland Wordt Beter,

Jerry Afriyie
Voorzitter Stichting Nederland Wordt Beter

DOCENTENHANDLEIDING

AANDACHTSPUNTEN

Neem de docentenhandleiding en de werkbladen van tevoren goed door. Bekijk alvast de filmpjes die in het werkblad staan en maak van tevoren een plan: welke opdrachten wil je maken, hoeveel tijd wil je besteden aan de opdrachten en wat wil je met de resultaten doen?

Zorg voor een veilige setting.

Het slavernijverleden kent gruwelijke verhalen en kan heftige emoties en trauma's oproepen bij bepaalde leerlingen in de klas. We raden aan om Zwarte leerlingen en andere nazaten een aantal dagen voorafgaand aan de start van de lessen op de hoogte te brengen van de (inhoud van de) lessen en aandacht te hebben voor een veilige setting. Het is tevens belangrijk om na deze lessen een check up te doen met deze leerlingen, om te vragen hoe ze zich voelen en om ruimte te maken om hier na afloop over te praten, mochten de leerlingen daar behoefte aan hebben.

Het is niet erg als je niet alles weet.

Misschien weet je al veel over het onderwerp, misschien is dit de eerste keer dat je met het Nederlands koloniale en slavernijverleden aan de slag gaat. Deel je onzekerheden, twijfels en vooral je nieuwsgierigheid met je leerlingen. Vertel de leerlingen dat jullie samen een reis gaan maken met een vriendengroep om zo meer te leren over het verleden, de samenleving en vooral over elkaar. Vraag hulp als je dat nodig hebt. Je kunt bijvoorbeeld een gastspreker uitnodigen die meer over het onderwerp kan vertellen.

Zet de lessenserie naar je eigen hand.

Jij kent je klas het beste. Ervaar de lessenserie samen met de klas en wees zelf ook een onderdeel van het gesprek. Gebruik je eigen creativiteit en die van de leerlingen. Bekijk kritisch welke vragen, opdrachten of woorden kunnen leiden tot een ontsporing van het gesprek in de klas. Sta hier van tevoren bij stil met de klas en doe (nogmaals) een beroep op de leerlingen om de les een kans te geven en respectvol met elkaar om te gaan. Neem de tijd en ruimte om eventuele onrust die ontstaat tijdens de les te bespreken. In de werkbladen wordt soms een tijdsduur bij een opdracht genoemd. Ook daarvoor geldt: pas die gerust aan, als je - met het oog op (diversiteit in) niveaus of aandachtsspanne - denkt dat een langere of kortere tijd beter is.

Stel een duidelijke norm en verbind daar consequenties aan.

Geef aan leerlingen mee dat het niet de bedoeling is dat racistische of beledigende termen of taalgebruik overgenomen worden. Het is belangrijk dat de school en leraren erop toezien dat er maatregelen getroffen worden wanneer leerlingen de inhoud op een negatieve manier reproduceren jegens andere leerlingen, leraren of medewerkers.

Stel leerlingen niet als voorbeeld.

Voorkom dat je nazaten tijdens de lessen als voorbeeld stelt door hun te vragen ervaringen te delen of door hen uit te zonderen. Dit kan traumatisch zijn voor leerlingen. Geef nazaten in de klas de ruimte om zelf te besluiten of zij (traumatische) ervaringen willen delen.

Niet alle ervaringen zijn hetzelfde.

Het is goed mogelijk dat er Zwarte leerlingen en nazaten in de klas zitten die niet dezelfde ervaring hebben of zeggen te hebben als vele andere nazaten. Dit moet niet tot een discussie leiden. De mening of het standpunt van een nazaat die bijvoorbeeld geen probleem heeft met Zwarte Piet of nooit racisme/discriminatie heeft meegemaakt, doet niets af aan de tegengestelde ervaringen van vele Zwarte Nederlanders en andere nazaten. Ontken de ervaringen van deze leerlingen niet, maar noem wel dat anderen tegenovergestelde ervaringen hebben.

Afsluiting.

Neem aan het einde van elke les minstens 10 minuten de tijd om af te sluiten met de leerlingen en samen te reflecteren op wat ze hebben gehoord en geleerd. Door te reflecteren kunnen leerlingen tot rust komen als zij emotioneel zijn geraakt door de les. Voorbeelden van reflectievragen voor leerlingen: "Welke vraag of opmerking heb je nog over deze les?" "Noem iets wat je hebt geleerd, iets wat je heeft verrast en iets wat je nog wilt leren." Als leraar kun je op de volgende manieren bijdragen aan het reflectieproces: deel met leerlingen wat je zelf hebt opgestoken van de les en wat je heeft geraakt, geef complimenten over het proces of aan leerlingen die goed met de lessen meededen.

Bereid een activiteit voor met de klas

Dat kan bijvoorbeeld in aanloop naar of op de dag van de volgende belangrijke en terugkerende momenten, herdenkingen en/of feestdagen:

- 21 maart (Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie)
- 25 maart (Internationale Dag van de Herdenking van de Slachtoffers van Slavernij en de trans-Atlantische Slavenhandel)
- 21 april (Kartinidag in Indonesië)
- 3 mei (Dag van Empathie)
- 1 juli (Keti Koti)
- 9 augustus (Dag der Inheemsen)
- 17 augustus (Tula-herdenking)
- Oktober (Black Achievement month)

INHOUD EN OPZET VAN HET LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJVERLEDEN & RACISME

Dit lespakket bestaat uit de volgende onderdelen:

- Bronnenblad;
- Werkbladen;
- Begrippenlijst;
- Keuze-opdrachten;

Daarnaast is er een bijlage met de volgende onderdelen:

- Docentenhandleiding;
- Antwoordenblad,
- Bronnenlijst;
- Tips;
- Info over Stichting Nederland Wordt Beter.

De hoofdpersonen in dit lespakket zijn zes vrienden. De zes vrienden nemen jou en de klas mee naar verschillende gebieden en onderwerpen die te maken hebben met het koloniale en slavernijverleden van Nederland. Tijdens deze ontdekkingsstocht doe je onderzoek naar verschillende onderdelen.

De lessenserie bestaat uit zes werkbladen met elk een eigen onderwerp. In werkblad 1 onderzoeken de leerlingen samen met de zes vrienden hoe mensen racisme ervaren in Nederland. In de daaropvolgende werkbladen (2-5) maken ze een reis naar het slavernijverleden van Nederland op het continent Afrika (met focus op Ghana en Zuid-Afrika), Suriname, Curaçao en Indonesië. In werkblad 6 maken de leerlingen en de zes vrienden een reis terug naar het heden met misschien wel nieuwe ideeën voor een racismevrije toekomst. In ieder geval met nieuwe kennis. De leerlingen leren over slavernij, de slavenhandel, kolonialisme, racisme en discriminatie.

Doelgroep

Dit lespakket is bedoeld voor groep 7 en 8 van het primair onderwijs en voor (de onderbouw van) het voortgezet onderwijs. De kernboodschap en kennis van de werkbladen kunnen ook overgedragen worden aan groep 4, 5 en 6 van de basisschool. Wil je hierbij ondersteuning? Stuur een mail naar info@nederlandwordtbeter.nl.

Kerdoelen

Het lespakket sluit aan bij de volgende kerndoelen voor het primair onderwijs:

3

De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussie en in gesprek dat informatief en opiniërend van karakter is en leren met argumenten reageren.

51

De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

53

De leerlingen leren over belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

54

De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Vaardigheden

Dit lespakket bevat opdrachten waarmee leerlingen verschillende vaardigheden oefenen. Deze vaardigheden zijn onder meer onderdeel van de 21st century skills.

De belangrijkste vaardigheden in de lessenserie zijn: *Communiceren - kritisch denken - samen leren - creatief denken*.

Daarnaast sluit dit lespakket aan bij de burgerschapsopdracht van scholen. Leerlingen verhouden zich actief tot verschillende vormen van diversiteit, bijvoorbeeld op afkomst, en leren dat gelijke gevallen gelijk behandeld moeten worden in Nederland. Daarnaast oefenen zij met belangrijke basiswaarden zoals autonomie, verdraagzaamheid en het afwijzen van discriminatie en onverdraagzaamheid.

Hoe gebruik je de lessenserie

De lessenserie is flexibel te gebruiken. De werkbladen kunnen los van elkaar worden behandeld of opeenvolgend. Wij adviseren wel om in ieder geval werkblad 1,2 en 6 te behandelen en eventueel een keuze te maken tussen werkbladen 3,4 en 5. Hoeveel tijd je kwijt bent aan elk werkblad is afhankelijk van de keuze of je alle opdrachten wilt maken, inclusief de keuzeopdrachten, of slechts een deel.

Veel opdrachten worden gemaakt in groepjes, die niet groter zijn dan vier leerlingen. Het is aan jou om te bepalen hoe de groepen worden samengesteld. Samenwerken maakt het maken van de opdrachten en het beantwoorden van de onderzoeksvragen makkelijker. Ook gaan leerlingen op die manier met elkaar in gesprek over hun eigen ideeën over de verschillende onderwerpen.

Bronnenblad

Het bronnenblad is vrij te gebruiken door de leraar en de klas. Onze tip is om zo veel mogelijk samen met de klas het bronnenblad door te nemen. De leraar kan zelf een deel voorlezen en kan leerlingen aanwijzen om een deel voor te lezen. Wij kunnen ons voorstellen dat het voor leerlingen uit groep 7 en 8 fijner is als het bronnenblad met de leraar wordt opgelezen en dat voor de middelbare scholieren zelfstandig lezen de voorkeur heeft.

Weetjes

De weetjes vind je in het bronnenblad. Ze geven extra informatie voor het onderzoek van de leerlingen en geven extra gespreksstof. Je zou met de klas een aantal weetjes kunnen bespreken. Je kunt bijvoorbeeld aan de klas vragen welke weetjes zij zelf zouden toevoegen.

De werkbladen

Het doel van de werkbladen is dat de leerlingen inzicht krijgen in hoe de verschillende gebieden met elkaar verbonden zijn door kolonialisme en slavernij. De gebieden staan in deze geschiedenis en in het heden niet los van elkaar. Zij zijn met elkaar verbonden, wat maakt

dat wij met elkaar verbonden zijn. Het is niet het verhaal van daar, van buiten Nederland. Het is het verhaal van ons allemaal.

Elk werkblad heeft ongeveer dezelfde opbouw.

INTRODUCTIE

Het werkblad begint met een introductie op het onderwerp door de zes leerlingen.

ONDERZOEKSVRAAG

Vervolgens is er een onderzoeksvraag. Door te werken met een onderzoeksvraag leren de leerlingen onderzoek doen, kritisch denken en beter hun mening te verwoorden op basis van kennis.

OPDRACHTEN

Er zijn verschillende opdrachten die gemaakt worden om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

KEUZEOPDRACHTEN

Er zijn keuzeopdrachten. De keuzeopdrachten kunnen klassikaal gemaakt worden maar ook door leerlingen die snel werken en/of meer uitdaging nodig hebben. Bedenk van tevoren of je een keuzeopdracht wilt maken en of je dit klassikaal wil doen.

BRONNENBLAD EN WEETJES

Bij elk werkblad horen de informatie en de weetjes uit het bronnenblad. Het bronnenblad gebruiken de leerlingen om de opdrachten te maken en de onderzoeksvraag te beantwoorden. Daarnaast kunnen ze eventueel extra informatie opzoeken op het internet. De weetjes zijn leuk om met elkaar te bespreken.

BEGRIPPENLIJST

Tot slot is er de begrippenlijst. In het lespakket staan dikgedrukte woorden. Deze woorden vinden de leerlingen terug in de begrippenlijst. Wijs de leerlingen hierop. In opdrachten 2 en 3 van het eerste werkblad, wordt geoefend met de begrippenlijst. Tijdens de introductie van de werkbladen kun je sommige woorden plenair met de klas bespreken. Er zullen misschien woorden in de teksten staan die niet in de begrippenlijst zijn opgenomen, die kun je samen met de leerlingen opzoeken en aan de begrippenlijst toevoegen.

De leerlingen kunnen de opdrachten maken in het werkblad of in een schrift. Het is ook handig om losse blaadjes uit te delen zodat de leerlingen aantekeningen kunnen maken.

EEN KORTE OMSCHRIJVING PER WERKBLAD EN DE BENODIGDHEDEN PER LES

Werkblad 1: Kennismaken en introductie op racisme

ONDERZOEKSVRAAG:

Hoe ervaren mensen racisme in Nederland?

BENODIGDHEDEN:

Begrippenlijst, bronnenblad.

KORTE OMSCHRIJVING:

Werkblad 1 is een introductie op racisme en discriminatie in

Nederland anno nu. De klas maakt kennis met de vrienden die centraal staan in deze lessenserie. Deze vrienden hebben allemaal een andere koppeling met het koloniale en slavernijverleden. Op deze manier krijgen leerlingen inzicht in de samenstelling van de Nederlandse maatschappij en wat dit kan betekenen voor henzelf en anderen.

Racisme en discriminatie is iets wat ons allemaal aangaat. Met dit werkblad worden leerlingen gestimuleerd verder te denken en begrip te krijgen voor anderen die te maken krijgen met discriminatie en/of racisme.

Werkblad 2: Het continent Afrika

ONDERZOEKSVRAAG:

Wat maakte de trans-Atlantische slavenhandel anders dan de slavenhandel op het Afrikaanse continent?

BENODIGDHEDEN:

Begrippenlijst, bronnenblad, laptop/pc, kaart van Afrika.

KORTE OMSCHRIJVING:

Werkblad 2 is een kennismaking met het continent Afrika. De klas leert over grote Afrikaanse rijken, wat het continent Afrika voor de wetenschap en handel betekende en op welke manier Afrika te maken heeft met slavernij en slavenhandel. De klas leert over Afrika vanuit een breder perspectief dan het beperkte perspectief van armoede en corruptie. Afrika is geen land, maar het tweede grootste continent ter wereld. Het is een cultureel divers continent, het heeft de oudste bibliotheken en culturen ter wereld maar is ook verbonden met slavenhandel, kolonialisme en imperialisme. Tot op de dag van vandaag zijn daar de gevolgen van te zien en te voelen. Denk aan de grondstoffen die ervandaan gehaald worden door multinationals en het moeizame opbouwen van economie en bestuur na de dekolonisatie.

Werkblad 3: Suriname en Curaçao

ONDERZOEKSVRAAG:

Wie waren Tula en Boni en hoe kwamen zij in verzet?

BENODIGDHEDEN:

Begrippenlijst, bronnenblad, wereldkaart, A3 bladen, eventueel briefpapier, eventueel kleine stickers (sterretjes, rondjes, vierkantjes).

KORTE OMSCHRIJVING:

Werkblad 3 gaat over onder andere de driehoekshandel, de slavernij in Suriname en Curaçao en het verzet tegen slavernij. Nederland had meer kolonies; in dit lespakket is ervoor gekozen deze twee landen als voorbeeld van het slavernijverleden in het Caribisch gebied op te nemen.

Aan de hand van twee verzetshelden leren de leerlingen dat slavernij niet zomaar geaccepteerd werd. Er zijn miljoenen slachtoffers maar er zijn ook veel verzetsstrijders en andere helden. Door vanuit dit perspectief met de leerlingen te kijken naar slavernij en slavenhandel leren zij dat verzet tegen onrecht moeilijk is en slachtoffers kan kosten, maar ook succesvol kan zijn. Strijden doe je niet alleen voor jezelf maar doe je voor een hoger doel.

Door ook over de geschiedenis van deze landen te leren voordat de kolonisten kwamen, begrijpen de leerlingen

beter dat dit ontwikkelde gebieden waren waar mensen een bestaan hadden opgebouwd. De geschiedenis begint niet bij de komst van de Europese kolonisten.

Bij dit werkblad zit een extra opdracht. Dit is een klassengesprek. Bedenk van tevoren hoe je dit gesprek wilt voeren. Aan welke afspraken moeten de leerlingen zich houden zodat het gesprek veilig verloopt en iedereen een mening kan uiten als ze dit willen? Je hoeft deze opdracht niet te doen om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

Werkblad 4: Indonesië

ONDERZOEKSVRAAG:

Wat is het verschil tussen slavernij in Indonesië en de trans-Atlantische slavernij?

BENODIGDHEDEN:

Blaadjes voor aantekeningen, begrippenlijst, bronnenblad, A3 bladen, telefoon.

KORTE OMSCHRIJVING:

De laatste paar jaar is in de media steeds meer aandacht voor de slavernij en slavenhandel in Indonesië. Maar op scholen is die aandacht er niet of maar minimaal. In dit werkblad leren de leerlingen over Indonesië voor de komst van de Europese kolonisten en na de komst van de kolonisten. Ook leren zij welke verschillende bevolkingsgroepen er zijn in Indonesië, welke groepen na de komst van de Nederlanders zijn ontstaan en hoe ingewikkeld het kan zijn om mensen in groepen in te delen.

Werkblad 5: Zuid-Afrika, Kaap de Goede Hoop

ONDERZOEKSVRAAG:

Welke gevolgen had de komst van Nederlanders/ Europeanen voor Zuid-Afrika?

BENODIGDHEDEN:

Begrippenlijst, bronnenblad, A3 bladen, telefoon, eventueel materiaal voor een kunstwerk.

KORTE OMSCHRIJVING:

Als het over de slavernij en slavenhandel gaat, gaat het zelden over Zuid-Afrika (de kaapkolonie). Zuid-Afrika komt bijna altijd pas ter sprake als het gaat over de apartheid. In dit werkblad leren de leerlingen meer over het ontstaan van apartheid. De klas leert over wat Nederland te maken heeft met Zuid-Afrika en de effecten van Nederlandse kolonisatie. De klas onderzoekt problemen die heden ten dage nog zichtbaar zijn in de Zuid-Afrikaanse maatschappij op sociaal, economisch en bestuurlijk gebied.

Werkblad 6: Terug naar het heden. En nu?

ONDERZOEKSVRAAG:

Wat kunnen we leren van het verleden om racisme en discriminatie in het heden tegen te gaan?

BENODIGDHEDEN

Blaadjes voor aantekeningen, begrippenlijst,

bronnenblad, verschillende materialen voor hun actie (inventariseren per groep)

KORTE OMSCHRIJVING:

Geschiedenis kan makkelijker begrepen worden als deze wordt gekoppeld aan het heden. Het maakt inzichtelijk dat niets zonder gevolgen is. Kolonialisme, racisme, discriminatie, slavenhandel en slavernij hebben hun weerslag op de huidige maatschappij.

De leerlingen uit de lessenserie hebben een vriendschap. Dit maakt duidelijk aan de klas dat je verschillen kunt overbruggen. Je hoeft niet allemaal hetzelfde te zijn om een vriendschap op te bouwen of om aardig te zijn voor elkaar.

De klas leert dat opkomen voor een ander of voor een groep mensen belangrijk is. Iedereen kan een verschil maken of het nu groot of klein is.

In dit werkblad is een van de opdrachten een actie tegen racisme en discriminatie bedenken en uitvoeren. We verzoeken scholen de actie aan Stichting Nederland Wordt Beter te mailen via educatie@nederlandwordtbeter.nl. Wij zullen de actie dan plaatsen op onze website zodat we de boodschap van de klas verder kunnen verspreiden.

De keuzeopdrachten

Er zijn per werkblad meerdere keuzeopdrachten. Je kunt zelf een keuzeopdracht kiezen, maar dit kun je ook samen met de klas doen. Het is aan jou of je een keuzeopdracht wilt maken, of je dit met de hele klas wilt maken of dat je alleen een deel van de klas de opdracht laat maken. Bijvoorbeeld de leerlingen die eerder klaar zijn met hun opdrachten.

Social media

Bij werkblad 4 (keuzeopdrachten 2) en werkblad 6 (keuzeopdracht 1) is er de mogelijkheid om de resultaten van de leerlingen te delen op de social media van de school of op hun eigen social media. Wij benadrukken hierbij dat de leerlingen dit eerst met de leraar moeten overleggen. Het is goed om dit als leraar van tevoren te bepalen en te communiceren wat mogelijk of toegestaan is.

Filmpjes

De filmpjes in het lespakket zijn geschikt voor alle leerlingen. Maar omdat het over een zwaar onderwerp gaat, raden we leraren, zeker op basisscholen, aan om de filmpjes van tevoren te bekijken. Op deze manier kan de leraar waar nodig het filmpje inleiden. Sommige filmpjes duren wat langer, je kan van tevoren bepalen welke stuk relevant is en je wilt laten zien. Ook is het aan te raden om van tevoren te bepalen welke filmpjes je klassikaal laat zien en welke filmpjes de leerlingen/groepen zelf moeten bekijken.

Opwarmers (Energizers)

De opwarmers hieronder zijn optioneel te gebruiken voorafgaand aan het behandelen van de werkbladen. Ook staat het de leraar uiteraard vrij om andere opwarmers te gebruiken. OPWARMER TWEE WAARHEDEN, EEN SPROOKJE Dit kan klassikaal of in tweetallen. De persoon die aan

de beurt is vertelt drie dingen over zichzelf. Een van die dingen is verzonnen. De rest mag raden welke dingen echt en welke verzonnen zijn.

OPWARMER: LEVEND MEMORY

Wijs twee kinderen aan die het spel memory gaan spelen. Ze gaan even naar de gang, waardoor de rest van de klas tijd heeft om tweetallen te vormen. Ieder tweetal spreekt een beweging af. Gelukt? Laat dan ieder tweetal de beweging even voordoen (om dubbele setjes te voorkomen). De tweetallen verspreiden zich door de klas en alle leerlingen leggen beide handen op hun benen of op tafel. De kinderen die op de gang stonden komen nu binnen en wijzen om de beurt twee leerlingen aan, die hun beweging voordoen. Is het een setje? Dan krijgt de speler één punt. Wie van de twee wint het spel levend memory?

OPWARMER: IEDEREEN IS ANDERS

De leerlingen lopen zonder te praten door elkaar heen. Als de leraar drie keer klap, vormen de leerlingen tweetallen met een willekeurige klasgenoot. Op aanwijzing van de leraar moeten ze elk een overeenkomst noemen die ze hebben: dezelfde schoenen, dezelfde kleur ogen, dezelfde hobby of iets dergelijks. Tijdens het spel mogen de leerlingen geen tweetal vormen met iemand waar ze al eerder een paar mee waren. Dit spel kan gepaard gaan met een vervolgvraag naar de verschillen tussen de leerlingen.

OPWARMER: LIEDJES OVER RACISME

1. De klas luistert samen naar twee liedjes die zich uitspreken tegen racisme en discriminatie. De leerlingen schrijven op hun blaadje één zin uit elk liedje waaruit blijkt dat het over racisme en discriminatie gaat.

Lied 1: Chivv - Expose Zwarte Piet

https://youtu.be/d_37hsVGwJ8

Lied 2: Frank Boeijen Groep - Zwart Wit

<https://youtu.be/d8-mZ3lQSw>

2. De leerlingen vertellen welk liedje ze meer aanspreekt en waarom.

DE HOOFDPERSONEN

De hoofdpersonen van dit lespakket zijn leerlingen van een school in Nederland. Er is bewust gekozen om de school niet aan een bepaalde stad of een dorp te linken. De school kan overal staan, de leerlingen kunnen overal in Nederland wonen. De leerlingen hebben allen een verschillende link met het koloniale en slavernijverleden. Deze zullen zij tijdens de lessenserie ontdekken en bespreken.

De namen van de leerlingen hebben een bepaalde betekenis. Vertel deze ook aan je leerlingen!

De namen en de betekenissen:

Noah, Fafa, Margareth, Cuffy, Dewi en Desmond.

NOAH

is een wit meisje van wie de ouders zijn geboren in Nederland. Ze heeft een opa en oma uit Friesland. Noah betekent rust en troost. Deze naam past goed bij de lessenserie omdat rust en troost belangrijk zijn om het intergenerationeel trauma te verwerken. De reden

waarom Friesland is gekozen als geboorteplaats van haar opa en oma heeft te maken met de taal en de onafhankelijkheid die een bepaalde groep Friezen wenst.

FAFA

is een Zwart meisje van wie de ouders zijn geboren in Ghana. Fafa betekent vrede. Deze naam past goed bij de lessenserie omdat vrede iets is wat wij allemaal willen maar wat zeer moeilijk te bereiken is. Ghana speelt een belangrijke rol in de geschiedenis van slavernij en kolonialisme. Fort Elmina is een van de bekendste forten van waaruit mensen werden verscheept. In Suriname leven nog mensen in de binnenlanden die cultureel sterk verbonden zijn met de mensen die ooit uit Ghana zijn verscheept.

MARGARETH

is een Zwart meisje van wie de ouders zijn geboren op Curaçao. Zij is vernoemd naar Margareth Abraham. Op 2 mei 1970 stortte een vliegtuig door gebrek aan brandstof in de buurt van het eiland St. Croix neer in de zee. Margareth Abraham was een van de stewardessen aan boord. Zij heeft geholpen met het redden van mensen maar heeft de crash zelf, zoals ook 22 anderen, niet overleefd. Dankzij onder andere haar hulp hebben 43 mensen de crash wel overleefd. Haar familie heeft op 2 mei 2023 een erepenning voor menslievend hulpbetoon ontvangen van koning Willem Alexander. Margareth is bekend en een belangrijke heldin op Curaçao. Curaçao is een van de landen binnen het Nederlandse Koninkrijk.

CUFFY

is een Zwarte jongen van wie de ouders zijn geboren in Suriname. Cuffy betekent 'jongen die op vrijdag is geboren'. Hij is vernoemd naar Cuffy die in 1763 een slavenopstand heeft geleid van meer dan 2500 slaafgemaakten in de kolonie Berbice (in het tegenwoordige Guyana). Deze Cuffy was in West-Afrika geboren en hoorde bij het Akan volk. Hij werd door de WIC (West-Indische Compagnie) als slaafgemaakte naar Zuid-Amerika gebracht. Zijn naam draagt hierdoor veel van het koloniale en slavernijverleden in zich. De onderdrukking maar vooral ook het verzet.

DEWI

is een Indisch meisje wier ouders in Nederland zijn geboren maar haar opa en oma komen uit Indonesië. Dewi betekent godin, bevallige vrouw, schoonheid. Zij is vernoemd naar Dewi Sartika. Dewi Sartika leefde van 1884 tot 1947 in Indonesië. Zij was daar een voorvechtster van onderwijs voor meisjes. Zij richtte in 1904 de eerste Javaanse meisjesschool op. Tijdens de koloniale tijd kreeg zij een gouden eremedaille in de Orde Van Oranje Nassau. In 1966 werd zij uitgeroepen tot nationale held van Indonesië. Dewi is een goed voorbeeld van het belang van onderwijs, ook voor dekolonisatie.

DESMOND

is een Zwarte jongen van wie de ouders zijn geboren in Zuid-Afrika. De naam Desmond komt van de Ierse naam Deas-Mumhain: man uit South Munster. Desmond is vernoemd naar Desmond Tutu. Desmond Tutu was een Zuid-Afrikaanse mensenrechtenactivist en geestelijke. In 1984 kreeg hij de Nobelprijs voor de Vrede voor zijn

strijd tegen apartheid. Een belangrijke uitspraak van hem is: If you are neutral in situations of injustice, you have chosen the side of the oppressor, ofwel: als jij je neutraal opstelt in situaties van onrecht, heb je de kant van de onderdrukker gekozen. Zijn naam past goed bij de lessenserie omdat die verbonden is met strijd en hoop. Met deze lessenserie leren leerlingen zich uitspreken maar ook overgaan tot actie (hoe kleinschalig ook).

ACHTERGROND BEGRIPPEN RACISME EN DISCRIMINATIE

Ras

Het - achterhaalde - idee dat de soort homo sapiens uit verschillende 'rassen' bestaat, waarbij het 'Europese' of 'witte ras' als superieur werd gezien. Hoewel inmiddels wordt erkend dat ras een sociaal construct (een idee) is en dat in de biologie geen menselijke rassen bestaan, heeft het levensechte gevolgen omdat er nog steeds wel naar wordt gehandeld.

Racisme

De - achterhaalde - ideologie dat er verschillende 'rassen' zijn en er onderscheid gemaakt kan worden tussen inferieure en superieure 'rassen'. Het systeem dat vanuit een geschiedenis van kolonialisme, slavernij en imperialisme is opgebouwd en structurele ongelijkheid in stand houdt.

De term institutioneel racisme wordt gebruikt wanneer het veroorzaken en instandhouden van uitsluiting en ongelijke behandeling gebeurt door mensen of partijen met een positie van macht. Zo kunnen (overheids) organisaties en andere sectoren (zoals het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt, de belastingdienst en wetshandhavende organisaties zoals de politie en Koninklijke Marechaussee) ongelijkheid veroorzaken, steunen of zelfs versterken. Dat gebeurt dan op basis van ras, huidskleur, etniciteit, cultuur, land van herkomst, nationaliteit, religie en/of levensbeschouwing.

Discriminatie

Discriminatie is het ongelijk behandelen, achterstellen of uitsluiten van mensen op basis van persoonlijke identiteitskenmerken, zoals afkomst, nationaliteit, huidskleur, religie, geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie, beperking, etc.

Anti-Zwart racisme

Anti-Zwart racisme is (institutioneel) racisme dat specifiek gericht is tegen Zwarte mensen, op basis van huidskleur en etniciteit. Niet alleen Zwarte individuen worden hiervan slachtoffer, maar ook Zwarte , groepen, eigendommen, instellingen, instituties en/of religieuze voorzieningen.

BEWUSTE WOORDKEUZE

In dit lespakket hebben we bewust gekozen voor het (niet) gebruiken van bepaalde woorden.

De betekenis van bepaalde woorden in acht nemend en met het oog op de toekomst hebben we ervoor gekozen woorden te gebruiken die niet dehumaniserend en kwetsend zijn, maar met de tijd meegaan.

We zetten ze op een rijtje:

(Tot) slaafgemaakt

Wij spreken in het lesmateriaal van '(tot) slaafgemaakte mensen' in plaats van 'slaven'. Dit omdat mensen niet als slaaf worden geboren of geboren worden om slaaf te zijn, maar tot slaaf worden gemaakt. Hiermee hebben we oog voor we de onvrijwillige mensonterende omstandigheden tijdens de slavernij, zonder de waardigheid en het menszijn van de tot slaafgemaakten uit het oog te verliezen.

Plantagehouder

De eigenaar van een plantage was niet altijd degene die ook op de plantage aanwezig was. De eigenaar kon ook in Nederland wonen en liet het beheer aan andere Nederlanders in de kolonie over. Daarom wordt het woord plantagehouder gebruikt als er wordt gesproken over de Europeanen die de leiding hadden over plantages in de koloniën.

Mensenhandelaar of slavenhandelaar

De Afrikanen die op het continent Afrika mensen verhandelden aan elkaar en aan Europeanen, noemen we mensenhandelaars. De Europeanen die mensen kochten en ontvoerden om die te verschepen naar hun koloniën om er te werk te worden gesteld, noemen we slavenhandelaars. Dit omdat de mensenhandelaren in Afrika geen systeem van overerfbare slavernij kenden zoals dit wel het geval was in de slavernij in de koloniën. Dit bekend dat mensen op het continent Afrika nog steeds als mens werden gezien, niet als winstgevend product. Daarnaast heeft de uitwerking van de slavernij in de koloniën wereldwijd impact tot op de dag van vandaag. Nazaat: Wij maken gebruik van het woord nazaat wanneer wij refereren aan de nakomelingen van de slachtoffers van het slavernijverleden.

Zwart en wit

Vroeger werd er vrijwel alleen gesproken van 'blanken' en 'negers' als het over de huidskleur van mensen ging, en nog steeds gebruikt een deel van de mensen deze woorden. Maar het woord 'neger' is een racistische en denigrerende term voor Zwarte mensen, die afkomstig is uit de koloniale tijd. Volgens het Woordenboek der Nederlandse Taal komt het woord 'neger' in het Nederlands voor het eerst voor in 1644, als verwijzing naar de 'lading' van een slavenschip. De 'lading' hier verwijst naar Zwarte Afrikanen als 'product'. Vanaf de koloniale tijd werd 'blank' op een positieve manier gebruikt en 'neger' op een negatieve manier. Het woord 'blank' heeft een associatie met rein en schoon en straalt een superioriteit uit ten opzichte van Zwarte Nederlanders.

Zwart met een hoofdletter

Zwart met een kleine letter z gaat over een kleur, Zwart met een hoofdletter Z gaat over mensen en culturen van de Afrikaanse diaspora. Het gaat hier om een gedeeld gevoel van gemeenschap, geschiedenis en identiteit. Wanneer wij spreken van Zwarte mensen of Zwarte Nederlanders bedoelen wij personen van (deels) Afrikaanse herkomst die zich als Zwart identificeren of als Zwart worden geïdentificeerd. De woorden 'Zwarte mensen' of 'mensen met een donkere huidskleur' en

‘witte mensen’ of ‘mensen met een lichte huidskleur’ zijn neutrale beschrijvingen en daarom gebruiken we deze woorden.

In de lessen wordt af en toe gesproken van Zwarte mensen en witte mensen. In plaats daarvan kun je ook spreken van ‘mensen met een donkere huidskleur’ en ‘mensen met een lichte huidskleur’. Een deel van de leerlingen zal misschien de begrippen Zwarte mensen en witte mensen nog niet kennen. Deze begrippen moeten dan toegelicht worden.

Zwarte Nederlanders in plaats van Zwarte mensen

Wij raden aan om regelmatig te praten over ‘Zwarte Nederlanders’ en ‘Nederlanders met een donkere huidskleur’ in plaats van ‘Zwarte mensen’ en ‘mensen met een donkere huidskleur’. De reden hiervoor is dat veelvuldig gebruik van termen zoals ‘Zwarte mensen’ een afstand creëert tussen Zwarte Nederlanders en hun Nederlanderschap.

Colofon

Ontwikkelaars

Deze lessenserie is ontwikkeld voor en in opdracht van Stichting Nederland Wordt Beter, door Naomi Nagtegaal (docent geschiedenis en maatschappijleer, oprichter Naomi Creates) en Roelof Jan Minneboo (historicus, educator, curator). Coördinatie en ondersteuning door Raul Balai (beeldend kunstenaar en curator) en Jerry Afriyie (dichter en mensenrechtenactivist). De vormgeving werd gedaan door Lydienne Albertoe (grafisch ontwerper).

We zijn dankbaar voor de diverse meelezers uit de gemeenschappen die in het lespakket aan bod komen en voor onze betrokken groep van experts bestaande uit leraren in het basis- en voortgezet onderwijs, lerarenopleiders, activisten en deskundigen uit het brede onderwijsveld met interesse in en expertise op het gebied van het Nederlandse slavernijverleden.

© Nederland Wordt Beter, 2023

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

ANTWOORDENBLAD

In dit antwoordenblad vind je antwoorden op vragen uit de lessenserie. Niet alle vragen uit de lessenserie worden hierin beantwoord of weergegeven. Denk hierbij aan open en brede vragen waarvan de antwoorden per leerling kunnen verschillen. Maar ook aan groepsopdrachten zoals een podcast opnemen of een filmpje maken. De antwoorden op de opdrachten kunnen de leerlingen voor het grootste deel in het bronnenblad terugvinden. Waar dit niet het geval is worden ze verwezen naar externe links en filmpjes op het internet. Bekijk de vragen en antwoorden van tevoren, zodat je voorbereid bent op mogelijke vragen vanuit de klas.

WERKBLAD 2: HET CONTINENT AFRIKA

Opdracht 1: Wat weet je over het continent Afrika?

1. BEKIJK DE TWEE KAARTEN EN ZOEK AFRIKA OP. WAT ZIJN DE OPVALLENDSTE VERSCHILLEN TUSSEN DE TWEE WERELDKAARTEN EN DE MANIER WAAROP AFRIKA IS AFGEBEELD?

De kaart links is de Mercatorprojectie. De Vlaamse Gerard Mercator heeft in de 16e eeuw deze kaart voor zeevaarders gemaakt. Hierdoor was de route op zee makkelijker te vinden. De kompasroesen worden juist weergegeven maar de afmetingen van landen en continenten kloppen niet altijd. Ook worden op de Mercatorprojectie de westerse landen/gebieden centraal gesteld.

De kaart rechts is de projectie van Gall-Peters. Hierbij worden landen en continenten die op de Mercatorprojectie te klein zijn afgebeeld, groter afgebeeld. Dit laat de werkelijkheid beter zien. In het imperialistische denken stond de westerse wereld centraal en werden deze landen groter en prominenter afgebeeld. De projectie van Gall-Peters wil deze manier van denken en afbeelden doorbreken met een meer realistisch beeld van de wereld.

Voor de duidelijkheid, geen enkele kaart klopt helemaal met de werkelijkheid, omdat het nou eenmaal onmogelijk is een rond oppervlakte over te brengen op een platte kaart.

Opdracht 2: Op reis in Afrika

1. HOEVEEL LANDEN ZIJN ER IN AFRIKA?

Er zijn 54 onafhankelijke/erkende landen.

2. HOEVEEL TALEN WORDEN ER GESPROKEN IN AFRIKA?

Er worden ongeveer 2000 officiële talen gesproken in Afrika. Bijvoorbeeld in Zuid-Afrika zijn er 11 officiële talen en nog een aantal niet officiële talen.

3. REKEN UIT HOE VAAK EUROPA IN AFRIKA PAST (DEEL HET AANTAL VIERKANTE KILOMETER VAN AFRIKA DOOR HET AANTAL VIERKANTE KILOMETER VAN EUROPA).

Europa past ongeveer 3 keer in Afrika.

Opdracht 3: Made in Africa

Lees de tekst 'Afrika voor de trans-Atlantische slavernij' en beantwoord onderstaande vragen. Schrijf je antwoorden op.

1. NOEM TWEE BESCHAVINGEN DIE AFRIKA HEEFT VOORTGEBRACHT.

Groot-Zimbabwe en Egypte.

2. HOE HEET HET VOLK DAT VEEL WIST OVER STERRENKUNDE?

De Dogon.

3. NOEM JE TWEE FAVORIETE MUZIEKSTIJLEN DIE HUN ROOTS IN AFRIKA HEBBEN.

Muziekstijlen zoals jazz, rock, blues, reggae, techno, zouk en afrobeat vinden hun roots in Afrika.

4. WELKE DRIE AFRIKANEN WERDEN IN EUROPA OP EEN POSITIEVE MANIER AFGEBEELD IN DE MIDDELEEUWEN?

Koning Caspar, de Christelijke heilige Mauritius en Christophe le More

5. HOE WORDEN DE BOTTEN GENOEMD DIE WERDEN GEVONDEN IN SWAZILAND?
- Lebombo-bot en het Ishango-bot

6. WELKE AFRIKAANSE PRODUCTEN WAREN IN DE MIDDELEEUWEN TE KOOP IN EUROPA?

In Europa waren in de Middeleeuwen producten uit Afrika te koop zoals goud, ivoor, wierook, specerijen.

Opdracht 5: Wat weet je over Afrika na de slavenhandel en slavernij?

1. WAAR ZIJN VLUCHTELINGEN VANUIT AFRIKA NAAR OP ZOEK IN NEDERLAND?

Mensen zijn op zoek naar een veilig en beter leven voor zichzelf en hun familie/gezin. Mensen zijn op de vlucht voor oorlog of willen in Europa werk zoeken om voor hun familie te kunnen zorgen.

2. SCHRIJF DRIE NEDERLANDSE ACHTERNAMEN OP DIE VOORKOMEN IN GHANA?

Ulzens, Van Dyk, Vroom, Pels, Welsing, Last en Bartels.

3. WAT WIL DE GHANESE PRESIDENT BEREIKEN MET 'THE YEAR OF RETURN'?

Dat mensen in de diaspora terugkeren naar Afrika om te wonen en te investeren in het land waar hun voorouders vandaan komen.

4. WAARDOOR WERD HET VOOR AFRIKANEN NA DE KOLONISATIE MOEILIJKE ZICH TE VERENIGEN EN IN VERZET TE KOMEN?

De Europeanen hebben in 1884 Afrika verdeeld over de Europese landen tijdens de koloniale conferentie van Berlijn. Er werden nieuwe grenzen gelegd dwars door gebieden heen waardoor er nieuwe landen ontstonden. Volken in deze nieuwe landen moesten samenleven terwijl ze elkaars taal niet spraken, geen cultuur deelden of al onderlinge vijandschappen hadden. Het koloniale bestuur was gericht op winst en macht door onderdrukking en was niet gericht op de ontwikkeling van de bewoners van de landen. Door sommige bevolkingsgroepen in een land voor te trekken en anderen achter te stellen, konden de koloniale machthebbers deze groepen tegen elkaar uitspelen. Dit noemen we ook wel 'verdeel en heers' en het is een goede tactiek om de macht te behouden.

WERKBLAD 3: CURAÇAO EN SURINAME.

Opdracht 3: Curaçao en Suriname. Voor en tijdens de slavernij

1. BLAD 1 EN BLAD 2: CURAÇAO (PERSOON 1) EN SURINAME (PERSOON 2) VOOR DE KOMST VAN DE NEDERLANDERS:

A. WELK BEELD IS ER VAN SURINAME EN CURAÇAO IN DE TIJD VOORDAT DE EUROPEANEN KWAMEN? KLOPT DAT BEELD?

Er is vaak het beeld gecreëerd dat de Europeanen een leeg en wild gebied aantreffen. Dat klopt echter niet, zo weten we uit archeologische en geologische vondsten.

B. WIE LEEFDEN IN CURAÇAO EN IN SURINAME (NAAM VAN HET VOLK/DE VOLKEN)?

Curaçao: Caquetio.

Suriname: Kalinya's, Lokono's.

C. WELKE CULTUUR HADDEN DEZE MENSEN? TAAL, GELOOF, KUNST ETC.

Curaçao: De inheemsen spraken Caquetio, een Arowaktaal. Zij hadden waarschijnlijk een natuurgodsdienst. Er zijn grotschilderingen gevonden. Zij maakten potten om dingen in te bewaren.

Suriname: De inheemsen spraken verschillende talen, zoals een Arowaktaal. Er zijn grotschilderingen gevonden. Zij hadden een natuurgodsdienst. Volgens de inheemsen heeft alles in de natuur een ziel/spirit.

D. NOEM TWEE REDENEN WAAROM ER ZOVEEL INHEEMSE VOLKEN ZIJN OMGEKOMEN.

De kolonisten vermoordden een heel groot deel van de oorspronkelijke bewoners, en ze kwamen om tijdens oorlogen en dwangarbeid. Ook brachten zij besmettelijke ziekten mee, waartegen de inheemsen geen immuniteit hadden en die vaak dodelijk waren.

2. BLAD 3 EN BLAD 4: CURAÇAO (PERSOON 3) EN SURINAME (PERSOON 4) NA DE KOMST VAN DE NEDERLANDERS:

A. WAAR GEBRUIKTEN DE NEDERLANDERS CURAÇAO EN SURINAME VOOR?

Curaçao: Het was een belangrijke haven van waaruit de WIC handelde in slaafgemaakten en oorlog kon voeren tegen andere Europese kolonisten.

Suriname: Dit was een belangrijk plantagegebied voor de Nederlanders.

B 1. CURAÇAO (PERSOON 3): WELKE GROEPEN MENSEN WAREN ER OP CURAÇAO VANAF DE KOMST VAN DE EUROPEANEN?

Portugese Joden met plantages; planters uit Europa; vanaf 1665 ook Zwarte mensen uit als slaafgemaakten.

B 2. SURINAME (PERSOON 4): HOE REAGEERDE DE OORSPRONKELIJKE BEVOLKING (INHEEMSEN) OP DE KOMST VAN DE NEDERLANDERS?

Ze kwamen in verzet, waardoor de Nederlanders uiteindelijk een vredesovereenkomst moesten sluiten.

C. WAAROM WERDEN ER MENSEN UIT AFRIKA NAAR CURAÇAO EN SURINAME GEBRACHT?

Om daar als goedkope arbeidskrachten in de slavernij te werken voor de Europese kolonisten.

D. WELK WERK MOESTEN SLAAF-GEMAAKTEN DOEN OP CURAÇAO EN IN SURINAME?

Curaçao: Werken op plantages, in de haven en in de huizen van de kolonisten.

Suriname: Werken in de mijnen, op suikerrietplantages en in de huizen van de plantagehouders.

Opdracht 5: Na de slavenhandel en slavernij - Curaçao en Suriname

1. WAT BETEKENT PAGA TERA? (C)

- a. — Een ander woord voor Curaçao.
- b. — Het betalen van tot slaafgemaakten.
- c. — Het betalen voor een stuk grond.

2. WIE KREEG COMPENSATIE NA HET AFSCHAFFEN VAN DE SLAVERIJ IN SURINAME? (B)

- a. ~~De tot slaaf gemaakten.~~
- b. De slavenhouders.
- c. ~~De nakomelingen van de tot slaaf gemaakten.~~

3. WAAR OVERLEED SCHRIJVER EN VERZETSHELD ANTON DE KOM? (C)

- a. ~~In slavernij.~~
- b. ~~In Suriname.~~
- c. In een concentratiekamp in Duitsland.

Keuzeopdrachten 2: Speculaaskoekjes

1. IN SPECULAAS ZITTEN ONDER ANDERE DE INGREDIËNTEN SUIKER EN SPECULAASKRUIDEN. ZOEK OP WELKE SPECERIJEN IN SPECULAASKRUIDEN GAAN. SCHRIJF DE NAMEN VAN DE SPECERIJEN OP.

Kaneel-kruidnagel-kardemom-witte peper, nootmuskaat-gemberpoeder-anijs-piment.

2. ZOEK OP VAN WELKE CONTINENTEN DE SPECERIJEN KOMEN.

(Zuid-oost) Azië, Midden-Amerika.

3. ONDERZOEK WAAR SUIKERRIET OORSPRONKELIJK VANDAAN KOMT. SCHRIJF DE NAAM VAN DE PLEK OP.

Waarschijnlijk uit Nieuw Guinea en Indonesië. In India komt het ook in het wild voor.

4. ONDERZOEK HOE SUIKERRIET IN AMERIKA TERECHTKWAM. SCHRIJF DIT OP.

De Spanjaarden en Portugezen namen het suikerriet en de suikerteelt mee naar het Caraïbisch gebied en Brazilië.

5. ONDERZOEK WAT ER GEBEURT MET HET SUIKERRIET DAT VAN DE PLANTAGES IN BIJVOORBEELD SURINAME KOMT, WAAR GAAT DE SUIKER VAN HET SUIKERRIET UITEINDELIJK NAARTOE?

Suikerriet ging uiteindelijk grotendeels naar Europa om daar suiker van te maken in suikerfabrieken. Eerst konden alleen rijke mensen suiker betalen maar later, toen er steeds meer slaafgemaakten op plantages werkten, werd suiker goedkoper en toegankelijk voor iedereen.

6. GEBRUIK ONDERSTAAND WERKBLAD OM TE LATEN ZIEN HOE SUIKER DE CONTINENTEN VERBINDT. GEEF OP DE KAART ALLE PLEKKEN AAN DIE TE MAKEN HEBBEN MET SUIKERRIET, SUIKER, DE SPECERIJEN EN DE KOEKJES.

Zie kaart van de leerlingen.

WERKBLAD 4: INDONESIË

Opdracht 1: De route van de VOC

1. PROBEER TE RADEN UIT HOEVEEL EILANDEN INDONESIË BESTAAT. HET ZIJN ER VAST MEER DAN JE DENKT.

Officieel zijn er 17.508 eilanden in Indonesië. 6000 eilanden zijn bewoond. Het exacte aantal eilanden is niet bekend: het zouden er ook meer kunnen zijn.

3. OP PAGINA 26 ZIE JE BOVENAAN VIER AFBEELDINGEN VAN SPECERIJEN EN ONDERAAN EEN KAART VAN INDONESIË.

A. ZET ONDER DE AFBEELDINGEN VAN DE SPECERIJEN OP PAGINA 21 STEEDS HET JUISTE WOORD.

Specerijen (v.l.n.r.):
Nootmuskaat / Zwarte peper / Foelie / Kruidnagel

B. IN DE KAART VAN INDONESIË ZIE JE 4 GETALLEN STAAN. ZET HET JUISTE GETAL ACHTER DE NAMEN VAN DE EILANDEN HIERONDER. JE KUNT EEN LANDKAART GEBRUIKEN ALS JE ER NIET UITKOMT.

- Java - 3
- Molukken - 1
- Nieuw-Guinea - 4
- Sumatra - 2

BEANTWOORD DE VRAGEN:

4. WELKE SPECERIJEN KOMEN VAN WELKE EILANDEN?

- 1. Nootmuskaat: Molukken (Banda)
- 2. Zwarte peper: Java
- 3. Foelie: Molukken (Banda)
- 4. Kruidnagel: Molukken (Ambon, Ternate, Tidore)

5. WAAROM WAREN DE SPECERIJEN ZOVEEL GELD WAARD?

De specerijen moesten van ver komen met een zeilschip. Het kon wel een jaar of langer duren voordat de specerijen aankwamen in Europa.

Opdracht 2: Indonesië voor de komst van de Nederlanders

1: Replica van een schedel gevonden op Java (Fossil Sangiran 17) van 1,5 tot 1,6 miljoen jaar oud. De replica is te vinden in het prehistorisch museum van Tautavel in Frankrijk

2: Beeld van de god Ganesha, in een hindoeïstische tempel

3: Vlag van het Sultanaat Mataram, een Islamitisch rijk dat bijna heel Java regeerde.

4: Boeddhabeeld in het Tempelcomplex van Borobudur,

's werelds grootste boeddhistische tempel, op Java in Indonesië.

5: Gajah Mada, beroemde leider van het rijk Majapahit. De maker van de afbeelding is niet bekend.

6: Sultan Agung van Mataram, afgebeeld op een postzegel (2006). Agoeng de Grote (geboren met de naam Raden Mas Rangsang) was de heerser van het rijk Mataram. Aroeng werd later vereerd, omdat hij streed tegen de koloniale overheersing van de Nederlanders.

Opdracht 4: Na de slavenhandel en slavernij - Indonesië

1. WELK ANTWOORD IS NIET CORRECT? (B)

- a. ~~De slavernij in Indonesië werd officieel afgeschaft op 1 januari 1860.~~
- b. Nederland erkende de Republiek Indonesië meteen.
- c. ~~Nederland hield zich niet aan haar beloftes aan de Molukkers.~~

2. NA DE ONAFHANKELIJKHEIDSOORLOG KON NIET IEDEREEN IN INDONESIA BLIJVEN. WIE MOESTEN HET LAND VERLATEN? (C)

- a. ~~Oentoeng Soerapati en Martha Christina Tiahahu.~~
- b. ~~Amerikanen en Nederlanders.~~
- c. Iedereen die geen Indonesiër was of niet als Indonesiër werd gezien.

3. WELK ANTWOORD IS NIET CORRECT? (C)

- a. ~~Papoea's strijden voor een eigen onafhankelijke staat op het eiland Nieuw-Guinea.~~
- b. ~~Zuid-Molukkers verbleven in Nederland in oude kazernes, kloosters en voormalige concentratiekampen zoals kamp Westerbork.~~
- c. In Indonesië is weinig aandacht voor de onafhankelijkheidsoorlog.

WERKBLAD 5: ZUID-AFRIKA, KAAP DE GOEDE HOOP

Opdracht 1: Een verwoeste stad en een gezonken schip

LEES DE TWEE STUKJES TEKST. ONDERSTREEP DE ZINNEN DIE LATEN ZIEN HOE ZUID-AFRIKA EEN KOLONIE WERD EN WAAROM DE NEDERLANDERS DE KOLONIE WILDEN VESTIGEN.

1: Er werd lang volgehouden door de kolonisten dat Zuid-Afrika een leeg gebied was waar kleine groepen nomaden woonden.

2: vertelden zij dat daar vruchtbare grond, schoon water en een vriendelijke lokale bevolking was. Voor de VOC, die een goede locatie zocht voor een tussenstop naar Indonesië om eten en drinken te kunnen verversen, klonk dit als de perfecte plek. Vier jaar later kwam VOC koopman Jan van Riebeeck naar deze plek. Hij stichtte er een verversingsstation, waar schepen uit Nederland

die op weg waren naar Indonesië vers eten en drinken konden krijgen.

Opdracht 4: Na de slavenhandel en slavernij - Zuid-Afrika

1. WAT VOOR DAG IS 21 MAART? (C)

- a. ~~De vrijlating van Nelson Mandela.~~
- b. ~~Het einde van het apartheidsregime.~~
- c. De internationale dag tegen racisme en discriminatie.

2. WAT WERD VERBODEN TIJDENS DE APARTHEID? (C)

- a. ~~Slavernij.~~
- b. ~~Samenscholing.~~
- c. Gemengde huwelijken.

3. WELK ANTWOORD IS NIET CORRECT? (B)

- a. ~~Zwarte scholieren protesteerden toen het Afrikaans als verplichte taal werd ingevoerd.~~
- b. Mandela kwam in verzet tegen de apartheid, net als Winnie Mandela, Steve Biko, Anton de Kom.
- c. ~~Nelson Mandela heeft 27 jaar vastgezeten in de gevangenis.~~

Keuzeopdrachten 2: Apartheid

1. WAT IS APARTHEID?

Apartheid is een officieel systeem van rassensegregatie/ rassenscheiding in Zuid-Afrika. Het is een Afrikaans woord. Er kwam een indeling van de bevolking: 'wit-gekleurd-zwart'. Deze groepen mochten niet met elkaar omgaan.

2. WELKE GEVOLGEN HAD DE APARTHEID VOOR DE SAMENLEVING IN ZUID-AFRIKA?

De bevolking in Zuid-Afrika werd op alle mogelijke manieren wettelijk van elkaar gescheiden. Mensen uit de verschillende groepen mochten geen vrienden zijn, niet met elkaar trouwen, bij elkaar op bezoek komen, naar dezelfde plekken gaan, in hetzelfde park zitten of met elkaar naar school gaan. De zwarte bevolking was het grootste slachtoffer. Zij kregen bijvoorbeeld op gebied van woningen, zorg, werk en onderwijs het minste en het slechtste.

WERKBLAD 6: TERUG NAAR HET HEDEN. EN NU?

Opdracht 1: Verleden: Afschaffing van de slavernij

SCHRIJF OP WANNEER IN SURINAME EN CURAÇAO, IN INDONESIA EN IN ZUID-AFRIKA DE SLAVERNIJ WERD AFGESCHAFT.

- Zuid-Afrika: 1835
- Indonesië: 1860
- Curaçao: 1863*
- Suriname: 1863/1873 (10 jaar staatstoezicht)

* In 1863 werd ook de slavernij afgeschaft op de andere eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk der

Nederlanden, toen de 'Onderhorigheden' genoemd: Aruba, Bonaire, St. Eustatius, St. Maarten en Saba

Opdracht 2: Verleden: Afschaffing van de slavernij

De vrienden hebben tijdens hun les over de 17e een aantal fouten gemaakt in hun opdracht. Kijk de teksten voor hen na. Herschrijf de zinnen zodat deze kloppen.

1. De slavenhandel en slavernij duurden 400 jaar.
2. De meeste mensen in Nederland hadden voordeel van slavernij en slavenhandel.
3. Op 19 december 2022 bood premier Mark Rutte officieel excuses aan aan alle nazaten.
4. Op de Gouden Koets staan onder meer Zwarte slaafgemaakten en mensen uit de koloniën in een minderwaardige positie afgebeeld.
5. Kinderen maken discriminatie en vooroordelen mee op school op basis van bijvoorbeeld huidskleur, religie of andere kenmerken.

Keuzeopdracht 2: Wie profiteerden in Nederland van slavenhandel en slavernij?

1. BEKIJK DE AFBEELDINGEN EN LEES DE BEGRIPPEN. SCHRIJF ONDER ELKE AFBEELDING HET BIJPASSENDE BEGRIP.

Afbeelding 6.4: Aandeel

Afbeelding 6.5: Gouden oorijzer

Afbeelding 6.6: Katoenen klederdracht

Afbeelding 6.7: Scheepsbouw

Afbeelding 6.8: Boeren drinken thee

Afbeelding 6.9: Groninger kruidkoek

Afbeelding 6.10: Tabak roken.

2. DE KLAS WORDT VERDEELD IN ZEVEN GROEPJES. ELK VAN DE GROEPJES KRIJGT ÉÉN VAN DE ZEVEN AFBEELDINGEN. OVERLEG MET ELKAAR WAT JULLIE AFBEELDING TE MAKEN HEEFT MET DE SLAVENHANDEL EN SLAVERNIJ EN WELKE MENSEN (DIRECT OF VIA EEN OMWEG) PROFITEERDEN VAN SLAVENHANDEL EN SLAVERNIJ. SCHRIJF HET ANTWOORD OP EN DEEL JULLIE UITKOMST MET DE REST VAN DE KLAS.

SCHEEPSBOUW:

De schepen van de VOC en de WIC maar ook van andere koloniale scheepvaartmaatschappijen die naar Indonesië, Afrika en Amerika gingen, werden gebouwd in Nederland op de scheepswerven. Op deze manier werd ook weer de economie in Nederland gestimuleerd. Het bouwen van de schepen, het bevoorraden van de schepen en het varen van de schepen stimuleerden de werkgelegenheid.

BOEREN DRINKEN THEE:

Thee werd gehaald uit Azië door onder andere de VOC. Thee was eerst heel duur en alleen rijke mensen konden dit drinken. Maar de prijs van thee daalde toen de productie kon toenemen op de plantages, doordat de

plaatselijke bevolking werd gedwongen om op hun land één product te verbouwen en door slaafgemaakten te laten werken als goedkope arbeidskrachten. Hierdoor konden steeds meer mensen in Nederland thee kopen.

KATOENEN KLEDERDRACHT:

De katoen die van de plantages kwam werd steeds goedkoper omdat er steeds meer slaafgemaakten te werk werden gesteld op de plantages. De katoen kwam naar Europa om daar verwerkt te worden tot een stof door mensen die in fabrieken zwaar en gevaarlijk werk deden. Daar konden mensen vervolgens weer kleding van maken, zoals de klederdracht op de afbeelding.

AANDEEL:

Iedereen kon een aandeel kopen van de VOC of de WIC of andere bedrijven. Op die manier konden bedrijven nog meer geld verdienen. Zo kon een dienstmeisje voor heel weinig geld een aandeel kopen van bijvoorbeeld de VOC. Als de VOC geld verdiende, kreeg zij ook een beetje geld. De winst werd door de VOC en de WIC behaald door uitbuiting, onderdrukking, slavernij en piraterij.

GOUDEN OORIJZER:

Goud komt niet uit Nederland, maar uit de Nederlandse kolonies. Het goud kon uit Afrika, Suriname of Azië komen. Gouden oorijzers zijn een onderdeel van de vrouwenklederdracht die op de afbeelding wordt gedragen. Het goud van de oorijzers werd vooral in de noordelijke provincies van Nederland gedragen en in Zeeland.

GRONINGER KOEK:

In Groninger koek zitten veel specerijen (koekkruiden). Deze specerijen kwamen onder andere van de plantages in Indonesië. Een echt Gronings streekgerecht is dus eigenlijk een koloniaal gerecht. In 1640 kwam er een apart gilde (een soort beroepsvereniging) in Groningen dat de Groninger koek mocht bakken. Vanaf 1798 werd het gilde opgeheven en mochten broodbakkers de koek bakken voor de mensen in Groningen en daarbuiten.

TABAK ROKEN:

Net zoals met suiker, thee, specerijen en katoen ging de prijs van tabak omlaag toen steeds meer slaafgemaakten op de plantages te werk werden gesteld. Steeds meer mensen konden tabak kopen en gebruiken. Tabak komt voornamelijk uit Zuid- en Midden-Amerika. Toen tabak in Europa kwam, werd het eerst gezien als een geneesmiddel en gebruikt door rijke mensen. Later rookte een Engelsman, Sir Walter Raleigh, de tabak in een pijp en maakte het populair. Door de populariteit nam de vraag toe waardoor de productie op de plantages omhoog moest. Al aan het begin van de 17e eeuw werd het luxeproduct ook toegankelijk voor de gewone man.

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

BRONNEN & VERDER LEZEN

WERKBLAD 1

Discriminatie en racisme (Rijksoverheid)
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/discriminatie-en-racisme>

Racisme en discriminatie in Nederland: dit zijn de cijfers (NOS)
<https://nos.nl/artikel/2336228-racisme-en-discriminatie-in-nederland-dit-zijn-de-cijfers>

Institutioneel racisme (mensenrechten.nl)
<https://www.mensenrechten.nl/themas/institutioneel-racisme>

Racisme in Nederland (De Groene Amsterdammer)
<https://www.groene.nl/lijsten/racisme-in-nederland>

Racisme (OneWorld)
<https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/racisme/>

Mensenrechten in Nederland (Amnesty)
<https://www.amnesty.nl/mensenrechten-in-nederland/discriminatie>

Racisme en rassendiscriminatie (Amnesty)
<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/racisme-en-rassendiscriminatie-2>

Jij vecht tegen racisme (Amnesty)
<https://www.amnesty.nl/jij-vecht-tegen-racisme>

Jij staat op tegen racisme (Amnesty)
<https://www.amnesty.nl/jij-staat-op-tegen-racisme>

Wie zijn Black Lives Matter en wat hebben ze bereikt? (OneWorld)
<https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/racisme/wie-zijn-black-lives-matter-en-wat-hebben-ze-bereikt/>

Waarom het verzet van Black Lives Matter iedereen aangaat (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/9742/waarom-het-verzet-van-black-lives-matter-iedereen-aangaat/399499936-6116801c>

WERKBLAD 2

Wit over zwart. Beelden van Afrika en zwarten in de westerse populaire cultuur (DBNL)
https://www.dbnl.org/tekst/nede008wito01_01/nede008wito01_01_0003.php#054

Nederland was voor even de grootste slavenhandelaar ter wereld (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/7418/nederland-was-voor-even-de-grootste-slavenhandelaar-ter-wereld/2862934290722-5e1de7f5#:~:text=Nederland%20was%20>

[voor%20even%20de%20grootste%20slavenhandelaar%20ter%20wereld,-Slavernij%20Donderzoeker&text='View%20of%20Olinda'%20door%20de,als%20d%C3%A9%20bloeiperiode%20van%20Nederland.](#)

Kerken en het koloniaal verleden. Religieuze standpunten over slavenemancipatie in Nederland tussen 1840 en 1863 (Universiteit Leiden)
<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2907321/view>

Reasons Behind Slaves' Conversion to Christianity (Charles University)
[http://www.jumpspace.cz/jine/english-essays/reasons-behind-slaves-conversion-to-christianity/Researchers uncover Africans' part in slavery \(CNN\) - http://edition.cnn.com/WORLD/9510/ghana_slavery/](http://www.jumpspace.cz/jine/english-essays/reasons-behind-slaves-conversion-to-christianity/Researchers%20uncover%20Africans'%20part%20in%20slavery%20(CNN)%20-%20http://edition.cnn.com/WORLD/9510/ghana_slavery/)

China ranks ahead of America as the largest investor in Africa since 2010 (Business Insider Africa)
<https://africa.businessinsider.com/local/markets/china-ranks-ahead-of-america-as-the-largest-investor-in-africa-since-2010/62532rh>

Witte handel in Zwarte mensen (NOS)
<https://lab.nos.nl/projects/slavernij/index.html>

Decolonization and the regaining of independence (Britannica)
<https://www.britannica.com/place/western-Africa/Decolonization-and-the-regaining-of-independence>

The First World War and its consequences in Africa (UNESCO)
<https://en.unesco.org/courier/news-views-online/first-world-war-and-its-consequences-africa>

Afrika na de dekolonisatie: succesverhaal of mislukking? (Clingendael Spectator)
<https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/afrika-na-de-kolonisatie-succesverhaal-mislukking>

Howard French hertekent de geschiedenis van de slavernij: 'Afrika heeft het Westen gecreëerd' (Knack)
<https://www.knack.be/nieuws/geschiedenis/howard-french-hertekent-de-geschiedenis-van-de-slavernij-afrika-heeft-het-westen-gecreerd/>

Arab views of Black Africans and slavery (Yale University)
<https://glc.yale.edu/sites/default/files/files/events/race/Hunwick.pdf>

The chilling details of the Arab Slave Trade in Africa and the barbaric castration of black boys (Face2face Africa)
<https://face2faceafrica.com/article/the-chilling-details-of-the-arab-slave-trade-in-africa-and-the-barbaric-castration-of-black-boys>

Recalling Africa's harrowing tale of its first slavers – The Arabs – as UK Slave Trade Abolition is commemorated (New African)
<https://newafricanmagazine.com/16616/>

Arab Involvement In The African Slave Trade — Another Under-addressed Facet Of Black History (Pride News)
<http://pridenews.ca/2020/02/27/arab-involvement-african-slave-trade-another-addressed-facet-black-history/>

Ghana - een gedeeld verleden (Nationaal Archief)
<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/ghana>

De verwaarloosde geschiedenis van de Nederlandse aanwezigheid in Ghana (Historiek)
<https://historiek.net/geschiedenis-van-de-nederlandse-aanwezigheid-in-ghana/57307/>

Driehonderd jaar Nederlands-Ghanese handelsbetrekkingen (Historisch Nieuwsblad)
<https://www.historischnieuwsblad.nl/driehonderd-jaar-nederlands-ghanese-handelsbetrekkingen/>

De Britse kolonie Goudkust wordt het onafhankelijke Ghana (IsGeschiedenis)
<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-britse-kolonie-goudkust-wordt-het-onafhankelijke-ghana>

Verborgen geschiedenis van de zwarte Hollander in Ghana (Afrika.nl)
<https://www.afrika.nl/ghana/reisgids/zwarte-hollanders/>

Discover the Striking Earthen City of Timbuktu (National Geographic)
<https://www.nationalgeographic.com/travel/world-heritage/article/timbuktu>

Africa in the World: History and Historiography (Oxford Research Encyclopedia)
<https://oxfordre.com/africanhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277734.001.0001/acrefore-9780190277734-e-296;jsessionid=EA02022BF5EAD386C8DE27BAC247C986>

These mighty pyramids were built by one of Africa's earliest civilizations (National Geographic)
<https://www.nationalgeographic.com/travel/article/sudan-archaeology-pyramids-kush-nubia>

Great achievements in science and technology in ancient Africa (American Society for Biochemistry and Molecular Biology)
<https://www.asbmb.org/asbmb-today/science/020113/great-achievements-in-stem-in-ancient-africa>

Africa's inventions: Medicine (Think Africa)
<https://thinkafrica.net/africa-medicine/>

10 things Africa has given the world (The Guardian)
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/sep/08/10-things-africa-given-world>

African Iron Age - 1,000 Years of African Kingdoms (ThoughtCo)
<https://www.thoughtco.com/african-iron-age-169432>

Mathematical Treasure: Ishango Bone (Mathematical Association of America)
<https://www.maa.org/press/periodicals/convergence/mathematical-treasure-ishango-bone>

The Ishango Bone, Possibly One of the Oldest Calendars (History of Information)
<https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=2>

Great Zimbabwe (National Geographic)
<https://education.nationalgeographic.org/resource/great-zimbabwe/>

Swahili Culture - The Rise and Fall of Swahili States (ThoughtCo)
<https://www.thoughtco.com/swahili-culture-guide-171638>

Timbuktu manuscripts: Mali's ancient documents captured online (BBC)
<https://www.bbc.com/news/world-africa-60689699>

The astronomical knowledge of the Dogon tribe of Mali dating back to 3200 BC (Face2face Africa)
<https://face2faceafrica.com/article/the-astronomical-knowledge-of-the-dogon-tribe-of-mali-dating-back-to-3200-bc>

The Elvic Oracle (The New Yorker)
<https://www.newyorker.com/magazine/2015/11/16/the-elvic-oracle>

House, Techno, & the 80s: How black culture birthed the EDM era (Conscious Electronic)
<https://consciencelectronic.com/2020/06/10/house-techno-and-the-80s-how-black-culture-birthed-the-edm-era-part-one/>

Uncovering the African Presence in Medieval Europe (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/uncovering-african/>

Recovering a "Lost" Medieval Africa: Interview with Chapurukha Kusimba, part I (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/recovering-medieval-africa/>

Who Built Africa? (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/who-built-africa/>

East Africa: Five Million Years of History (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/five-million-years-history/>

Were Medieval People Racist? (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/medieval-people-racist/>

The Mystery of Stephen the African (The Public Medievalist)
<https://publicmedievalist.com/mystery-stephen-african/>

The spirituality of Africa (Harvard University)
<https://news.harvard.edu/gazette/story/2015/10/the-spirituality-of-africa/>

African Religions and Spirituality (Study.com)
<https://study.com/learn/lesson/african-religions-spirituality-history-beliefs-gods.html>

European Christianity and Slavery (Lowcountry Digital History Initiative)
https://ldhi.library.cofc.edu/exhibits/show/africanpassageslowcountryadapt/introductionatlanticworld/europeana_christianity_and_slav

Werkblad 3

Cupido en Sideron - Esther Schreuder (Uitgeverij Balans)
<https://www.uitgeverijbalans.nl/boeken/cupido-en-sideron/>

Serie Ontketend: het verhaal van verzetsstrijder Lohkay (NPO Radio 1 - BNNVARA)
<https://www.nporadio1.nl/fragmenten/de-nieuws-bv/2bdb4cf3-50b1-48de-a942-82454376c50c/2022-12-15-serie-ontketend-het-verhaal-van-verzetsstrijder-lohkay>

Cojo, Mentor en Present in het Suriname van nu, in: OSO. Tijdschrift voor Surinaamse taalkunde, letterkunde en geschiedenis. Jaargang 22 (DBNL)
https://www.dbnl.org/tekst/_oso001200301_01/_oso001200301_01_0024.php

Verzetshelden tijdens de slavernij (NOS)
<https://lab.nos.nl/projects/slavernijverzet/index.html>

Deze dappere man leidde de eerste grote opstand tegen de Nederlandse slavernij (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/9762/deze-dappere-man-leidde-de-eerste-grote-opstand-tegen-de-nederlandse-slavernij/ebcdabd1-031c-08e5-0906-52a682972235>

Deze Zwarte verzetshelden verdienen een standbeeld (OneWorld)
<https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/racisme/deze-zwarte-verzetshelden-verdienen-een-standbeeld/>

Slavernij en vrijheid op Curaçao : de dynamiek van een achttiende-eeuws Atlantisch Handelsknooppunt (Universiteit Leiden)
<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2930064/view>

Eerherstel voor Tula, het is een begin voor Curaçao (Trouw)
<https://www.trouw.nl/binnenland/eerherstel-voor-tula-het-is-een-begin-voor-curacao~babf46c2/>

Cupido & Sideron (Haags Historisch Museum)
<https://www.haagshistorischmuseum.nl/nl/ontdek/verhalen-over-den-haag/cupido-en-sideron>

Welke rol speelde Nederland in de slavernij? (NPO Kennis)
<https://npokennis.nl/story/28/welke-rol-speelde-nederland-in-de-slavernij>

In de schaduw van de tijger. De Indianen van Suriname Eithne B. Carlin (Buku - Bibliotheeca Surinamica) - <https://bukubooks.wordpress.com/amerindians/carlin/>

The Caribs of St. Vincent and Indigenous Resistance during the Age of Revolutions, in: Early American Studies. 11 (JSTOR) - <https://www.jstor.org/stable/23546705>

United Nations Declaration On The Rights Of Indigenous Peoples (United Nations)
<https://social.desa.un.org/issues/indigenous-peoples/united-nations-declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples>

Einde aan een treurige geschiedenis van slavernij - 1863 (Nationaal Archief)
<https://www.nationaalarchief.nl/beleven/onderwijs/bronnenbox/einde-aan-een-treurige-geschiedenis-van-slavernij-1863>

Afschaffing van de slavernij? In Suriname ging het nog tien jaar voort (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/7530/afschaffing-van-de-slavernij-in-suriname-ging-het-nog-tien-jaar-voort/2939316396390-e0e5cdf0>

Slavernij – Suriname & Curaçao (Historiek)
<https://historiek.net/slavernij-suriname-a-curacao/4386/>

‘Ja, de inheemse bevolking van Suriname bestaat nog!’ (OneWorld)
<https://www.oneworld.nl/lezen/achtergrond/ja-de-inheemse-bevolking-van-suriname-bestaat-nog/>

Deze twee inheemse volken in Suriname laten zien: de strijd voor gelijke rechten kun je winnen (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/8469/deze-twee-inheemse-volken-in-suriname-laten-zien-de-strijd-voor-gelijke-rechten-kun-je-winnen/3394196275437-b24cd06e>

Boni, leider van de slavenrevoltes in Suriname (IsGeschiedenis)
<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/boni-ca-1730-1793-leider-van-de-slavenrevoltes-in-suriname>

Op zoek naar Boni (Werkgroep Caraïbische Letteren)
<https://werkgroepcaraibischeletteren.nl/op-zoek-naar-boni-suriname-maartapril-2016/>

Curaçao: Vrij van Slavernij (manumissies) 1722 - 1863 (Nationaal Archief)
<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/curacao-vrij-van-slavernij-manumissies-1722-1863#:~:text=In%201634%20veroverde%20de%20West,door%20lokale%20handelaars%20en%20plantagehouders.>

De slavenhandel en slavernij (Canon van Curaçao)
<https://canoncuracao.cw/5-de-slavenhandel-en-slaverij/>

De canon van Curaçao (Canon van Nederland)
<https://www.canonvannederland.nl/nl/caribisch-gebied/curacao>

Slavernij op Curaçao (Historisch Nieuwsblad)
<https://www.historischnieuwsblad.nl/slavernij-op-curacao/>

Curaçao (IsGeschiedenis)
<https://isgeschiedenis.nl/landen/curacao>

Geschiedenis van Curaçao (Historiek)
<https://historiek.net/thema/curacao/>

Waarom Curaçao niet de afschaffing van de slavernij op 1 juli viert, maar vooral wel de Tula-dag (Caribisch Netwerk)
<https://caribischnetwerk.ntr.nl/2022/08/17/waarom-curacao-niet-de-afschaffing-van-de-slavernij-op-1-juli-viert-maar-vooral-wel-de-tula-dag/>

Tula (Nationaal Archief Curaçao)
<https://www.nationaalarchief.cw/educatie/tula>

Op 3 oktober 1795 stierf slavenleider Tula een wrede marteldood. Wie was hij? (De Kanttekening)
<https://dekanttekening.nl/samenleving/op-3-oktober-1795-stierf-slavenleider-tula-een-gruwelijke-marteldood-wie-was-hij/>

West-Indische Compagnie (Historiek)
<https://historiek.net/west-indische-compagnie/4823/>

VOC en WIC (Canon van Nederland)
<https://www.canonvannederland.nl/nl/vocenwic>

Protest voor inheemse volken op de Dam (AD)
<https://www.ad.nl/binnenland/protest-voor-inheemse-volken-op-de-dam~a8d57b4f/>

Margareth Abraham krijgt postuum erepenning (Curacao.nu)
<https://curacao.nu/margareth-abraham-krijgt-postuum-erepenning/>

1873. Nog 10 jaar doorwerken na de afschaffing van de slavernij (Amsterdam Museum)
<https://hart.amsterdam.nl/page/13321/1873>

Werkblad 4

Termenlijst: Indisch, Indonesisch of Indo? Moluks of Ambonees? (Asian Raisins)
<https://asianraisins.nl/termen-indisch-indonesisch-moluks-ambonees/>

Vereenigde Oostindische Compagnie (Taco Tichelaar)
<https://tacotichelaar.nl/wordpress/vereinigde-oostindische-compagnie/>

Souvereine rechten overzees - VOC - Kenniscentrum (Huygens Instituut)
<https://voc-kenniscentrum.nl/vocbegin.html>

De onbekende slavernij in Nederlands-Indië (Geschiedenis Magazine)
<https://geschiedenismagazine.nl/de-onbekende-slavernij-in-oost-indië>

Zoekhulp Slavernij en slavenhandel in Nederlands-Indië (1820-1900) online (Nationaal Archief)
<https://www.nationaalarchief.nl/beleven/nieuws/zoekhulp-slavernij-en-slavenhandel-in-nederlands-indie-1820-1900-online>

Over deze Nederlandse slavernijgeschiedenis hebben we het nooit (De Correspondent)
<https://decorrespondent.nl/7479/over-deze-nederlandse-slavernijgeschiedenis-hebben-we-het-nooit/2875454899416-c1a34e1a>

Slavernij in Nederlands-Indië (Nemo Kennislink)
<https://www.nemokennislink.nl/publicaties/slavernij-in-nederlands-indie/>

De vergeten slaven van Nederlands Indië (Joop - BNNVARA)
<https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/de-vergeten-slaven-van-nederlands-indie>

Nauwkeurig registreerden de Nederlanders alle slaafgemaakten in Indonesië (Java Post)
<https://javapost.nl/2021/02/12/nauwkeurig-registreerden-de-nederlanders-alle-slaafgemaakten-in-indonesië/>

De Njai: de slavinnen van Indië (Historiën)
<http://www.historien.nl/de-njai-de-slavinnen-van-indie/>

De Njai - Reggie Baay (Uitgeverij Athenaeum - Polak & Van Gennep)
<https://www.reggiebaay.nl/De-njai/>

VOC en WIC (Canon van Nederland)
<https://www.canonvannederland.nl/nl/vocenwic>

Het grote verhaal van de VOC (Historiek)
<https://historiek.net/het-grote-verhaal-van-de-voc/44345/>

Sociale geschiedenis | Wie zijn ze? Indische Nederlanders, Indo-Europeanen, Indo's en blauwen? (Indisch Historisch)
<http://www.indischhistorisch.nl/tweede/sociale-geschiedenis/sociale-geschiedenis-wie-zijn-ze-indische-nederlanders-indo-europeanen-indos-en-bluwen>

Iedereen migrant #5: Indische Nederlanders (One World)
<https://www.oneworld.nl/lezen/politiek/migratie/iedereen-migrant-indische-nederlanders/>

Wat Indisch zijn betekent en hoe dat per generatie verandert (NPO 3FM - Human)
<https://www.npo3fm.nl/nieuws/human/3d6a12db-557a-482c-80a0-b8381855808b/de-eerste-generatie-indische-nederlanders-werd-niet-hartelijk-ontvangen>

Geschiedenis Nederlands-Indië in vogelvucht
(IsGeschiedenis)

<https://isgeschiedenis.nl/reportage/geschiedenis-nederlands-indie-in-vogelvucht>

Wie telt de Indonesische doden? (De Groene Amsterdammer)

<https://www.groene.nl/artikel/wie-telt-de-indonesische-doden>

Over de grens. Nederlands extreem geweld in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog, 1945-1949 (NIOD)

<https://www.niod.nl/nl/publicaties/over-de-grens>

Werkblad 5

Het lot van de Khoisan - Eerst uitgeroeid, nu uitgegeven (De Groene Amsterdammer)

<https://www.groene.nl/artikel/eerst-uitgeroeid-nu-uitgegeven>

Krotoa: Moeder van de regenboognatie (Maand van de Geschiedenis)

<https://www.maandvandegeschiedenis.nl/page/17486/krotoa-moeder-van-de-regenboognatie#:~:text=Het%20Khoi%2Dmeisje%20Krotoa%20wordt,in%20het%20huidige%20Zuid%2DAfrika>

Bahasa

<https://www.sabandari.com/nl/bahasa-indonesia/>

Zoeken naar VOC-schip de Haerlem (Trouw)

https://www.trouw.nl/buitenland/zoeken-naar-voc-schip-de-haerlem~b879e572/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared+content&utm_content=free&fbclid=IwAR3XtMMZNhfhrCYNzzNTFI-nM_XWlaMCp4PF8s7BjNhCfE1S5alCuci-meo

Afrika (Historiek)

<https://historiek.net/thema/afrika/>

Geen leeg land: over vergeten steden in het binnenland van Zuid-Afrika (Wetenschap.nu)

<https://wetenschap.nu/geen-leeg-land-over-vergeten-steden-in-het-binnenland-van-zuid-afrika/>

Jan Pieterszoon Coen (1587-1629) – Stichter van Batavia (Historiek)

<https://historiek.net/jan-pieterszoon-coen-1587-1629/5545/>

Masters en bastaards (De Groene Amsterdammer)

<https://www.groene.nl/artikel/masters-en-bastaards>

Slavernij in Kaapstad - Hoe slavernij zijn intrede deed in Zuid-Afrika (Kaapstad Magazine)

https://kaapstadmagazine.nl/geschiedenis-zuid-afrika/slavernij-in-kaapstad/125_22_17840

De vergeten slavernij aan de Kaap (Historisch Nieuwsblad)

<https://www.historischnieuwsblad.nl/slavernij-aan-de-kaap/>

Begonnen alle problemen in Zuid-Afrika met Jan van Riebeeck? (NPO Radio 1)

<https://www.nporadio1.nl/nieuws/buitenland/a84629b0-67fa-4eec-a329-1cc2a69a4d6c/begonnen-alle-problemen-in-zuid-afrika-met-jan-van-riebeeck>

Zuid-Afrika, 1652-1902 (Nationaal Archief)

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/zuid-afrika-1652-1902>

Hoe werd Zuid-Afrika een Nederlandse kolonie? (NPO Kennis)

<https://npokennis.nl/longread/8099/hoe-werd-zuid-afrika-een-nederlandse-kolonie>

‘Deze vergeten stad kende zijn gelijke niet in Zuid-Afrika’ (Nemo Kennislink)

<https://www.nemokennislink.nl/publicaties/deze-vergeten-stad-kende-zijn-gelijke-niet-in-zuid-afrika/>

De Boerenoorlogen: strijd tussen Boeren en Britten 1880-1902 (Historiek)

<https://historiek.net/boerenoorlogen-afrika-boeren-britten-1880-1902/129117/>

Boerenoorlogen, 1880-1902 (Nationaal Archief)

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/boerenoorlogen-1880-1902>

Apartheid in Zuid-Afrika - Hoe Apartheid in Zuid-Afrika de bevolking uiteen scheurde (Kaapstad Magazine)

<https://kaapstadmagazine.nl/apartheid-zuid-afrika>

Het schip dat aan de wieg stond van Kaapstad (National Geographic)

<https://www.nationalgeographic.nl/geschiedenis-archeologie/a44014606/het-schip-aan-de-wieg-van-zuid-afrika>

Verkenningen van Zuid-Afrika, Achttiende-eeuwse reizigers aan de Kaap (DBNL)

https://www.dbnl.org/tekst/huig002verk01_01/huig002verk01_01_0002.php

Zuid-Afrika: Stad uit 15e eeuw ontdekt in Suikerbosrand, bij Johannesburg (NOS)

https://youtu.be/_zZqgiSWnVo

South Africa's ancient lost city of Kweneng rediscovered by lasers (BBC)

<https://www.bbc.com/news/av/world-africa-45836912>

Werkblad 6

De Nederlandse afschaffing van de slavernij in vergelijkend perspectief, in: Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden. Deel 93 (DBNL)

https://www.dbnl.org/tekst/_bij005197801_01/_bij005197801_01_0003.php

Dankzij een dna-test weten zij waar hun wortels liggen (Parool)

<https://www.parool.nl/nieuws/dankzij-een-dna-test-weten-zij-waar-hun-wortels-liggen~bf079ef6/>

Ghanese namen, nakomelingen van slavenhandelaars (Trouw)

<https://www.trouw.nl/nieuws/ghanees-maakt-niet-om-nederlandse-zonden~be0055fe/>

'Zwarte Hollanders' voor het eerst sinds 1882 terug in Harderwijk (Omroep Gelderland)

<https://www.gld.nl/nieuws/7432299/zwarte-hollanders-voor-het-eerst-sinds-1882-terug-in-harderwijk>

Contractarbeiders in Suriname (IsGeschiedenis)

<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/contractarbeiders-in-suriname>

Slavernij en slavenhandel in Nederlands-Indië, 1820-1900 (Nationaal Archief)

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulp/slavernij-en-slavenhandel-in-nederlands-indie-1820-1900#collapse-1340>

Inheemse volken en mensenrechten (Amnesty)

<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/inheemse-volken-en-mensenrechten>

Indigenous peoples (Amnesty)

<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/indigenous-peoples/>

Inheemse bevolking van Amerika (deBibliotheek)

<https://12-15.jeugdbibliotheek.nl/weten/info-voor-werkstuk-en-spreekbeurt/geschiedenis/indianen.html>

Kleine IJstijd mede veroorzaakt door komst Europeanen naar Amerika (NOS)

<https://nos.nl/artikel/2269941-kleine-ijstijd-mede-veroorzaakt-door-komst-europeanen-naar-amerika>

Einde aan een treurige geschiedenis van slavernij (Nationaal Archief)

<https://www.nationaalarchief.nl/beleven/onderwijs/bronnenbox/einde-aan-een-treurige-geschiedenis-van-slavernij-1863>

'Heel Nederland profiteerde van de slavernij' (NPO Radio1)

<https://www.nporadio1.nl/nieuws/geschiedenis/c30d6d67-661f-4a0d-84d0-14d96cfb99b7/heel-nederland-profiteerde-van-de-slavernij>

Waarom is geschiedenis belangrijk? (Nemo Kennislink)

<https://www.nemokennislink.nl/facesofscience/blogs/waarom-is-geschiedenis-belangrijk/>

Het zware leven van de slaven in de Nederlandse koloniën (Historisch Nieuwsblad)

<https://www.historischnieuwsblad.nl/slaven-in-nederlandse-kolonien/>

Deel en Verbind (Advies van Commissie Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië i.o.v. ministerie VWS)

<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D05018>

Nederlandsche Handel-Maatschappij NHM, 1824-1964 (Historiek)

<https://historiek.net/nederlandsche-handel-maatschappij-nhm-1824/83034/>

Gemeente Amsterdam roept omstanders discriminatie op om in te grijpen (Movisie)

<https://www.movisie.nl/artikel/inspirerend-voorbeeld-gemeente-amsterdam-roept-omstanders-discriminatie-om-te-grijpen#:~:text=In%20Amsterdam%20is%20begin%20juli,die%20slachtoffer%20is%20van%20discriminatie>

Wie zijn Black Lives Matter (en wat hebben ze bereikt)? (OneWorld)

<https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/racisme/wie-zijn-black-lives-matter-en-wat-hebben-ze-bereikt/>

Waarom het verzet van Black Lives Matter iedereen aangaat (De Correspondent)

<https://decorrespondent.nl/9742/waarom-het-verzet-van-black-lives-matter-iedereen-aangaat/399499936-6116801c>

Bronnen Docentenhandleiding & begrippenlijst

Dag van Empathie (Nederland Wordt Beter) - <https://dagvanempathie.nl/>

Termenlijst: Indisch, Indonesisch of Indo? Moluks of Ambonees? (Asian Raisins)

<https://asianraisins.nl/termen-indisch-indonesisch-moluks-ambonees/>

Pas tijdens de Verlichting werd 'ras' een thema (Universiteit Utrecht)

<https://www.uu.nl/nieuws/pas-tijdens-de-verlichting-werd-ras-een-thema>

Nationalisme – patriottisme – chauvinisme (Historiek)

<https://historiek.net/nationalisme-patriottisme-chauvinisme/80568/>

Nederlandse antidiscriminatiebureaus - ADB's (Discriminatie.nl)

<https://discriminatie.nl/#/organisaties/adressen-antidiscriminatiebureaus>

Computer says no tegen zwarte vrouwen (Universiteit Utrecht)

<https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/39194/Computer%20says%20no%20tegen%20zwarte%20vrouwen%20%28volledige%20scriptie%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hoe werkt het slavernijverleden door in het heden? (NPO Kennis)

<https://npokennis.nl/serie/43/hoe-werkt-het-slavernijverleden-door-in-het-heden>

Factsheet Indigenous Peoples (United Nations)

https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/5session_factsheet1.pdf

<https://12-15.jugdbibliotheek.nl/weten/info-voor-werkstuk-en-spreekbeurt/geschiedenis/indianen.html>

Dit wordt bedoeld met 'institutioneel racisme' - en zo pak je het aan (Nu.nl)

<https://www.nu.nl/themaweek-racisme/6208585/dit-wordt-bedoeld-met-institutioneel-racisme-en-zo-pak-je-het-aan.html>

De geschiedenis van de Nobelprijs voor de vrede (IsGeschiedenis)

<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-geschiedenis-van-de-nobelprijs-voor-de-vrede>

Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (Bureau NCDR)

<https://www.bureauncdr.nl/>

Verzetshelden tijdens de slavernij - de marrons (NOS) -

<https://lab.nos.nl/projects/slavernijverzet/index.html#:~:text=De%20marrons%20zijn%20tot%20slaaf,leven%20wisten%20op%20te%20bouwen.>

Apartheid maakte racisme gemeengoed in Zuid-Afrika (Historia)

<https://historianet.nl/maatschappij/apartheid-maakte-racisme-gemeengoed-in-zuid-afrika>

Zwart Manifest

<https://zwartmanifest.nl/>

Energizers bronnen

Opwarmer: Iedereen is anders (Klassenkracht)

<https://www.klassenkracht.nl/wp-content/uploads/2015/11/Energizers1.pdf>

Alternatief opwarmer: Twee waarheden, een sprookje (Het NLP College)

<https://hetnlpcollege.nl/beste-ijsbrekers/>

Opwarmer Levend memory (KidsWeek)

<https://www.kidswEEKindeklas.nl/10-energizers-voor-tussen-de-lessen-door/>

Afbeeldingen keuze-opdrachten

1.1 - John Spencer, zijn zoon en hun slaaf, Caesar Shaw, door: George Knapton (ca. 1744)

1.2 Adriaan van Bredehoff met zijn dienaar Tabo Jansz, door: Nicolaas Verkolje (1727)

1.3 Kinderprent van Sint Nicolaas en Zwarte Piet (1868)

1.4 Keizerin Catharina I, door: anoniem (ca. 1750)

2.1 Slavenhandelaars nemen wraak, uit: The last journals of David Livingstone in Central Africa, van: Horace Waller (1874)

2.2 Fort Elmina in Ghana (foto: 2012)

2.3 Dwarsdoorsnede van een slavenschip, uit: 'L'Art Neval' van: Leon Renard (1881)

3.1 Speculaasjes

3.2 Suikerrietplantage op Jamaica, door: Henri Georgi (1853-1891)

3.3 Protest voor inheemse volken op de Dam, foto: ANP (2013)

5.1 Standbeeld van Jan van Riebeeck, door: John Tweed (1899)

5.2 Jan van Riebeeckmuseum in Culemborg

5.3 Tegen apartheid, door: Joe Tilson (1983)

6.1 Een chocoladereep van Tony's Choclonely

6.2 Fairtrade week-campagne van Fairtrade (2020)

6.3 Chocoladerepen van Bite to Fight van Oxfam

6.4 Aandeel in de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) (1616)

6.5 Zeeuwse klederdracht met gouden oorijzers, bron: Berthi Smith-Sanders

6.6 Meinke Willems, door: Philippus van Drooge (ca. 1842)

6.7 Scheepswerf in Zaandam, door: anoniem (1786)

6.8 Een gezelschap drinkt thee in Niebert, Groningen (1868)

6.9 Groninger koek

6.10 Rokers, door: David Teniers (II) (ca. 1637)

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

TIPS

De recent toegenomen aandacht voor de gevolgen van het Nederlandse slavernijverleden heeft geleid tot een sterke toename van onderzoeken en publicaties over dat verleden, de doorwerking ervan in het heden, activisme en de reacties daarop. Maar ook in het verdere verleden zijn belangrijke publicaties verschenen, deels van mensen die de slavernij zelf meemaakten. Om je wegwijs te maken in de rijke bronnen hebben wij de volgende shortlist voor je samengesteld. Gebruik dit document om (verdere) kennis op te doen. Voel je niet verplicht om alles te lezen, bekijken en te beluisteren, maar begin met de bronnen die je het meest aanspreken. Heb je tips om aan deze lijst toe te voegen? **Mail** ons!

VIDEOS / DOCUMENTAIRES

Mapping Slavery.nl (2018)

Een serie waarin dichter Babs Gons het land doortrekt om locaties op te sporen die direct verbonden zijn met het Nederlandse slavernijverleden in het westen en oosten. Mapping Slavery: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLbm4I2kfpTvD7Zuw1L2LYAbrQxhXayPDi>

Wit is ook een kleur - Sunny Bergman (2016)

Sunny Bergman wil weten waarom veel theoretisch opgeleide witte mensen zich aangevallen voelen wanneer het over racisme en witte privileges gaat. Spelen gevoelens van morele en culturele verhevenheid een rol? Op welke manier kleurt wit zijn het denken? Op zoek naar antwoorden ontleeft Sunny Bergman in Wit is ook een kleur de moraal van de 'weldenkende' elite. Wit is ook een kleur: <https://www.2doc.nl/documentaires/2016/12/wit-is-ook-een-kleur.html>

Nieuwe blik terug - Orville Breeveld (2023)

Ooit gehoord van Joseph Bologne, de 'Zwarte Mozart'? Of van Mary Seacole, de 'andere Nightingale'? En wie kent de vooruitstrevende beeldhouwer Edmonia Lewis of de joods-Surinaamse kunstschilder Josef Nassy die verbluffende werken maakte tijdens zijn gevangenschap in nazi-Duitsland? De serie is bedacht en wordt gepresenteerd door Orville Breeveld, die hiermee belangrijke historische personen aan de vergetelheid wil ontrukken.

Nieuwe blik terug: https://www.npostart.nl/nieuwe-blik-terug/VPWON_1349035

Nieuw licht: Het Rijksmuseum en de slavernij - Ida Does (2021)

De documentaire Nieuw licht: Het Rijksmuseum en de slavernij laat van heel dichtbij zien hoe pijnlijk en wrang, maar tegelijkertijd helend en bevrijdend het samenstellen van de slavernijtentoonstelling van het Rijksmuseum is geweest. Zeker dankzij de inbreng van mensen met roots in zowel Suriname en het Caribisch gebied als Nederlands-Indië. Een documentaire over de wording van de slavernijtentoonstelling in het Rijksmuseum en de Nederlandse omgang met het slavernijverleden.

Nieuw licht: <https://www.2doc.nl/documentaires/2021/02/nieuw-licht-het-rijksmuseum-en-de-slavernij.html>

Ga terug en haal het - Clarice Gargard (2022)

Zorgt Black Lives Matter voor echte verandering of is er meer nodig? Clarice Gargard verdiept zich in Nederland, Suriname en Curaçao in het heden, verleden én de toekomst van Zwart verzet.

Ga terug en haal het: <https://www.2doc.nl/documentaires/2022/11/ga-terug-en-haal-het.html>

Een Volwassen Omgang met een Slecht Verleden - Stedelijk Museum Amsterdam i.s.m. Jerry Afriyie (2022)

We zijn allemaal een product van onze omgeving. De kunst van Kirchner en Nolde laat zien hoe zij geïnspireerd werden door het 'andere' dat zij in Duitsland en Papua-Nieuw-Guinea aantreffen als gevolg van het kolonialisme en de mogelijke invloed die blackfacing op hun werk heeft gehad. Omgekeerd heeft hun werk ook bijgedragen aan het (stereotype) beeld van mensen van kleur dat toen heerste. Jerry Afriyie schetst dat beeld aan de hand van historische bronnen en toont hoe dit nog altijd doorwerkt.

Een Volwassen Omgang met een Slecht Verleden: <https://youtu.be/of8iXPWM1zA>

Katibo Ye Ye - Frank Zichem (2016)

Documentaire waarin de in Suriname geboren, in Nederland wonende Clarence Breeveld graag de plekken wil bezoeken waar zijn voorouders als slaven werden verhandeld. Samen met regisseur Frank Zichem reist hij af naar Ghana en onderzoekt hij hoe en waar de slavenhandel plaatsvond. Bij Fort Elmina ontmoeten ze de Ghanees Stephen Korsah, die veel over de slavernijgeschiedenis in eigen land en in Europa weet, maar niet over eindpunt Suriname. De roadmovie krijgt een vervolg als Korsah meereist naar Suriname. In de binnenlanden wordt hij begroet in het Kromanti, de taal uit zijn eigen geboortestreek.

Katibo Ye Ye:

<https://vimeo.com/154978373>

BOEKEN

Daar werd wat gruwelijks verricht: Slavernij in Nederlands-Indië - Reggie Baay (2015)

Het lied van de Goden - Reggie Baay (2021)

Wij zijn de wrekers over dit alles - Conny Braam (2020)

Het levensverhaal van Frederick Douglass - Frederick Douglass (1845)

Alledaags Racisme - Philomena Essed (1984)

De kleur van je hart - Keti Ganshert (2019)

Als ik luister: Persoonlijke reflecties over de complexiteit en diversiteit van ons bestaan - Glenn Helberg (2021)

De strijd om Bali - Anne-Lot Hoek (2021)

Een verborgen geschiedenis - Thom Hoffman (2019)
How To Be an Antiracist - Ibram X. Kendi (2019)
Wij slaven van Suriname - Anton de Kom (1934)

Zwarte mensen in kinderboeken - Roline Redmond (1980)

De Doorsons: Op zoek naar een Afro-Amerikaanse slavenfamilie in het Caribisch - Roline Redmond (2021)

De identiteitscrisis van Zwarte Piet - Frank Rense/Job Euwijk (2017)

Revolusi: Indonesië en het ontstaan van de moderne wereld - David van Reybrouck (2020)

Roofstaat: wat iedere Nederlander moet weten - Ewald Vanvugt (2016)

Witte onschuld - Gloria Wekker (2016)

ONLINE

Wit huiswerk

www.withuiswerk.nl

Zwart Manifest

www.zwartmanifest.nl

Kinderboeken en jeugdliteratuur: Emancipatie, representatie en diversiteit in kinderboeken
www.spinzi.nl

Afro-Nederlandse studies

www.afronederlandsestudies.nl

PODCASTS

De plantage van onze voorouders - VPRO (2020)

In de achtdelige serie De plantage van onze voorouders onderzoekt Maartje Duin in samenwerking met Peggy Bouva sporen van het slavernijverleden in haar familiegeschiedenis.

De plantage van onze voorouders:

<https://www.vpro.nl/programmas/de-plantage-van-onze-voorouders.html>

Stories over slavernij: 10 personen, 10 stories - Rijksmuseum Amsterdam (2021)

In 2021 was de tentoonstelling Slavernij te zien in het Rijksmuseum. Een tentoonstelling waarin het slavernijverleden in voormalig Nederlandse koloniale gebieden centraal stond, en de weerslag van dat verleden op het Nederland van toen en nu. De online verhalen van de Slavernijtentoonstelling vind je hier. Niet als abstract begrip, maar in de vorm van persoonlijke en waargebeurde verhalen. Verhalen uit zowel Brazilië, Suriname en het Caribisch gebied, als uit Zuid-Afrika en Azië. Verhalen over mensen die tot slaaf waren gemaakt en slavenhouders, over mensen die profiteerden van het systeem of het bevochten.

Stories over slavernij:

<https://www.rijksmuseum.nl/nl/stories/tentoonstellingen/slavernij/story/tula>

Ons Slavernijverleden in Amsterdam en Zeeland - KRO-NCRV (2018)

Documentairemaker Luuk Heezen onderzoekt hoe verweven de slavernij was met het dagelijks leven aan het einde van de 18e eeuw in Nederland. Het brengt hem eerst in Zeeland, vervolgens in onze hoofdstad. Ons Slavernijverleden in Amsterdam en Zeeland

<https://www.nporadio1.nl/podcasts/podcast-annet/1512/ons-slavernijverleden-in-amsterdam-en-zeeland>

‘Heel Nederland profiteerde van de slavernij’ - EO (2022)

Deze aflevering van de Ongelooflijke Podcast, over de relevantie van het geloof in een steeds ongeloviger Nederland, behandelt de vraag of Nederlanders ten tijde van de trans-Atlantische slavenhandel op de hoogte waren van de omvang en gruwelijkheden van de slavernij? Historicus Martijn Stoutjesdijk stelt van wel: “Iedereen was op een bepaalde manier betrokken.” Vooral Amsterdam en een aantal Zeeuwse havensteden van de slavernij, maar bestond er daaromheen een veel omvangrijkere keten aan leveranciers: “Er is bijvoorbeeld onderzocht waar de personeelsleden zoals matrozen en soldaten van de schepen vandaan kwamen. Dat is echt elk gat en elke plek in Nederland.”

Heel Nederland profiteerde van de slavernij

<https://www.nporadio1.nl/nieuws/geschiedenis/c30d6d67-661f-4a0d-84d0-14d96cfb99b7/heel-nederland-profteerde-van-de-slavernij>

1619 - The New York Times (2019)

Ruim 400 jaar geleden werden de eerste Afrikaanse mensen vervoerd naar Virginia. In deze 6-delige podcast van The New York Times wordt de Amerikaanse geschiedenis van slavernij weergegeven en hoe die de VS heeft gevormd. De podcastserie vertelt een deel van onze eigen geschiedenis.

1619

<https://open.spotify.com/playlist/118Az0pzzApccc1ybPAkbR>

ARTIKELLEN

Jerry Afriyie – interview - nu.nl (2021)

‘Tien jaar vechten tegen Zwarte Piet: ‘Wraak kent geen winnaars’

<https://www.nu.nl/media/6168494/tien-jaar-vechten-tegen-zwarte-piet-wraak-kent-geen-winnaars.html>

Rasit Elibol en Coen van der Ven - Kick Out Zwarte Piet - De Groene Amsterdammer (2019)

‘Zolang je ons ziet, verandert Nederland’

<https://www.groene.nl/artikel/zolang-je-ons-ziet-verandert-nederland>

Lonneke van Genugten - One World (2017)

Zeven misverstanden over ons Slavernijverleden

<https://www.oneworld.nl/archief/zeven-misverstanden-over-ons-slavernijverleden/>

Dossier: Ons koloniaal verleden - Chris van der Heijden - De Groene Amsterdammer (2020)

Het verhaal van de anderen

<https://www.groene.nl/artikel/het-verhaal-van-de-anderen>

Miguel Heilbron, Mitchell Esajas en Jessica De Abreu – De Correspondent (2018)

‘Zwarte Piet is morgen weer vertrokken. Het racisme blijft’

<https://decorrespondent.nl/8970/zwarte-piet-is-morgen-weer-vertrokken-het-racisme-blijft/342161807130-c3ea0568#:~:text=Zwarte%20Piet%20is%20morgen%20weer,Het%20racisme%20blijft%20%2D%20De%20Correspondent&text=%E2%80%8BHet%20verzet%20tegen%20Zwarte,voor%20institutioneel%20racisme%20in%20Nederland>

Andreas Jonkers, Karin Amatmoekrim, Miguel Heilbron - De Correspondent (2017)

Verzwegen geschiedenis - Verhalen die iedere Nederlander aangaan

<https://decorrespondent.nl/10235/verzwegen-geschiedenis-verhalen-die-iedere-nederlander-aangaan/15963538046225-d94497be>

Leendert van der Valk - Sporen van de Nederlandse slavernij - De Groene Amsterdammer (2023)

Koloniaal netwerk

<https://www.groene.nl/artikel/koloniaal-netwerk>

Kayleigh de Vos - Oneindig Noord-Holland - ONH.NL (2018)

Bizar: mensen tentoongesteld in Amsterdam

https://onh.nl/verhaal/bizar-mensen-tentoongesteld-amsterdam?fbclid=IwAR390q3SJsm8-8J556r6m059iTaxTNwkbyZG1_tVf6ENYN6aNQ5vx_oMQo

Lizzy van Winsen - NOS (2023)

Het koloniale verleden van de Oranjes: ‘Ze waren door en door betrokken’

<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2459072-het-koloniale-verleden-van-de-oranjes-ze-waren-door-en-door-betrokken>

LESPAKKET NEDERLANDS SLAVERNIJ- VERLEDEN & RACISME

- ▶ Docentenhandleiding
- ▶ Antwoordenblad
- ▶ Bronnenlijst
- ▶ Tips
- ▶ Info NLWB

NEDERLAND WORDT BETER

Nederland Wordt Beter (Mensenrechtenorganisatie)

Stichting Nederland Wordt Beter (NLWB) richt zich op een toekomst zonder (anti-zwart) racisme en uitsluiting. NLWB is van mening dat dit alleen bereikt kan worden door het erkennen van de invloed die het koloniale en slavernijverleden heeft op de huidige samenleving en op alle Nederlanders. Wij verzorgen gastlessen over (anti-zwart) racisme, uitsluiting en creëren bewustzijn over het koloniale en slavernijverleden van Nederland en de gevolgen hiervan, van basisscholen tot universiteiten. NLWB biedt ook educatieve lespakketten aan, bijvoorbeeld over de geschiedenis van Sinterklaas en Zwarte Piet en het Nederlandse slavernijverleden.

Stichting Nederland Wordt Beter heeft drie concrete doelstellingen die binnen 15 jaar behaald moeten worden door middel van een 15-jarige interventie in Nederlands racisme van 2010 tot 2025. Wij zijn vastberaden om in 2025, onze opheffingsdatum, de volgende drie doelstellingen te hebben behaald:

1. Structurele en duurzame educatie over het koloniale- en slavernijverleden;
2. Een inclusief Sinterklaasfeest zonder racistisch stereotype;
3. De wettelijke verankering van de nationale herdenking van de afschaffing van de Nederlandse slavernij.

Algemene informatie

Bankgegevens voor donatie

naam: Nederland Wordt Beter

rekeningnummer: NL09 TRIO 0197 9666 91 (Triodos Bank)

NLWB is een ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Contact

w: www.nederlandwordtbeter.nl

m: info@nederlandwordtbeter.nl

fb: <https://www.facebook.com/nederlandwordtbeter>

i: <https://www.instagram.com/nederlandwordtbeter/>

t: <https://twitter.com/NLWordtBeter>

l: <https://www.linkedin.com/company/stichting-nederland-wordt-beter>



nederland wordt beter.

